

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI

UDGIVNE AF

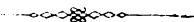
DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB

~~~~~  
4. RÆKKE. I. BIND  
~~~~~

REDIGERET

AF

S. NYGÅRD

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

TRYKT I AARHUS STIFTSBOGTRYKKERI

1911 - 14

Indberetninger fra Præsterne i Aalborg Stift 1638.

Ved Arkivassistent, cand. mag. Hans Knudsen.

De her foreliggende Præsteindberetninger findes i Aalborg Bispearkiv (B. Loc. 4. Fasc. VIII) i Landsarkivet i Viborg og er i Reversalerne af 1736 og 1779 betegnede: »Nogle præsters kundskab om hvad byer eenistegaarde, bierge, dale, dyßer kand findes i deres sogner, meddeelte episcopo Christiano Johannis 1638«. De svare ganske til den af O. Nielsen i Danske Samlinger 2. Række 4. Bind meddelte Ribe Stifts Beskrivelse 1638, og de er altsaa, ligesom denne, Indberetninger til Brug for Ole Worm.

Næsten alle de øvrige i Behold værende Ole Wormske Indberetninger er nu samlede i Rigsarkivet, nemlig de før omtalte fra Ribe Stift, Indberetningerne fra Aarhus Stift 1622 og fra Vends Herred paa Fyen 1624, udgivne af O. Nielsen i Danske Samlinger 2. R. 6. Bd. samt Indberetningerne fra Skaane og Bornholm 1624—25 udgivne i Uddrag i Suhms Samlinger 1. Bd. De af Suhm smst. udgivne Indberetninger 1623 fra hele Fyen findes derimod i det kongelige Bibliotek (Ny kgl. Samling 4, 728).

Hvorledes det er gaaet til, at de her meddelte Indberetninger er forblevet i Aalborg Bispearkiv, lader sig ikke udrede nu, maaske har Ole Worm ladet sig nøje med Uddrag af dem om Runestene og lgn., i hvert Fald giver Bispearkivet ingen Oplysninger herom, idet Reversalerne stedse opfører dem som fast Bestanddel af Arkivet.

Desværre er Indberetningerne ikke bevarede fra hele Stiftet. Der mangler saaledes helt Indberetninger fra Jerslev, Hassing og Revs Herreder samt fra Kær Herred undtagen Hals, ligesom der for de øvrige Herreders Vedkommende undertiden mangler Indberetninger fra enkelte Sogne. En Udgivelse af dem har i længere Tid været paatænkt, navnlig har Postekspedient Klitgaard i Aalborg interesseret sig varmt for Tanken, men praktiske Vanskeligheder har hindret ham i selv at udføre Arbejdet.

I nærværende Udgave er Originalernes Retskrivning bevaret, da en Normalisering ikke syntes anbefalelsesværdig her, hvor det drejer sig om originale Breve fra bestemte Personer og ikke om tilfældige Skrivers mere ligegyldige Bogstavering, dog maa det bemærkes, at Originalernes Brug af store og smaa Bogstaver ikke er fulgt, idet kun Navne er skrevet med stort Begyndelsesbogstav. Desuden er j overalt ændret til i, hvor Lyden i gengives. Opløste Forkortelser er trykt med Kursiv.

I Soggenes Ordning efter Herreder er den samtidige Inddeling fulgt, hvor de fire nordligste Herreder følge efter hinanden i parallelle Striber fra Skagerrak til Kattegat med Horns Herred som det nordligste, hvilken Inddeling i gejstlig Henseende først ophørte ved Reskript 1841 17. November, medens den i verdslig Henseende var ændret til den nu-gældende Inddeling ved Reskripterne af 1815 15. November og 1825 21. September. Hvor Sogne fra forskellige Herreder er annekterede, maa Indberetningen om Annekset søges under Hovedsognets Herred.

Horns Herred.

Skagen.

C. L. S. P. D.¹⁾

Vdi denne menighed er en kierch 5: s. Laurentz kirche, 2 capeller med samme naffn, 2 byer 5: Schagen och Høyenn, 6 smaa buncher eller huße, kallis Kaaredtz buncher. En fersch lidenn søe kallis Hoffsøe. Dette ville

---

¹⁾ Caro lectori salutem plurimam dico: Jeg sender den kære Læser en flittig Hilsen.

jeg lade min gunstige *øffrighed* viide, thi ellers er her inted naffnkundigt.

Aff Schagen, 30. Sept. Anno 1638.

Christen Pederssøn Allbech.

m. p. p.

Raabjærg.

I Roberig sognen och Gaardbo birck findes prest-gaarden ved kirken, derforuden 2 eenstedgaarde, som er 1) Gaardbo och 2) Høgumhaffue. All kuornjorden er øde aff sandfluct. Ikon en liden by, som bruges auffuel til, ved naun Raaberig, den største partt aff quornmarcken øde af sand. En liden fischerleyde heder Olbech, och iiij fiskerhuse igen aff en by, som kaldedes Skiøgelund, (NB. findes nogen smaa egetræ vdi sandbacken).

Bole och smaa verelßer 10, som er: Starholm, Troldborre, Kylesbech, Rønrø, Soukrog, Ugerhal, Jennet, Lyngshede, Lofftoud, Gaardbo hede.

Tuende søer, som er Gaardbo og Roberig sø, och løber en vdschiuer¹⁾ aff huer aff dem vdi havet, som haffuer giortt stor skade paa quornmarcken.

Summa: Sognet er gandtze omringet med vtellige sandbierge och klettbacker, huilche haffuer ødelagd den største och beste partt aff quornmarcken i all sognet.

Robergæ 30 Septembr. 1638.

Claus Niellssøn

m. p. p. a.

Tversted, Bindslev og Uggerby.

Fortegnelse paa kircker, byer oc enstedgaarde, som ere i Tuersted, Bintzleff oc Uggerbye sogner.

Tuersted sogn.

Udi Tuersted sogn, som er hoffuetsognet findið: Tuersted kircke oc præstegaarden derhoß liggende; en adelsgaard ved naffn Elkier; byer 3, som ere: Vester Tuersted, Øster Tuersted, Terpet; eenstedgaarde 3, som

¹⁾ Jvnf. den nuværende Bæk, Skiveren, der løber ud i Vesterhavet sønden for Skiverbakke.

ere Gøgsiig, Horsnab, Slynge oc en liden bygsted heeder Tuen.

Udi Tuersted sogn findis en aae, løber omkring kircken oc præstegaarden oc kaldis Tuersted aae. Udi Tuersted sogn findis vel mange beche oc render, dog iche naffnkundige.

Udi Tuersted sogn findis ingen schouffue, ingen synderlige bierge eller høye, men østerst i sognet ligger en merchelig stor moratz oc udørchen, som kaldis Siørig, en stor miil lang oc bred.

Bintzleff sogn.

Udi Bintzleff sogn, som er det ene annex, findis: Bintzleff kircke, som ligger mit i Horns herret, oc holdis der ting uden faare kirckegaarden, Bintzleff præstegaard der hols liggende. En adelsgaard ved naffn Steenßbech. Byer 2, som ere Sønder Bintzleff, Nør Bintzleff.

Noch 2 store gaarde, udi huilcke boer 5 mend, som kaldis Aagaard.

Enstedgaarde 8, som ere Barckholt, Øster Trunsmarch, Vester Trunsmarch, Hesselbech, Syttrup, Hiegaard, Mogenßbech, Egaab.

Udi Bintzleff sogn findis megen heedejord, fornemmelig findis der en heede, kaldis Langeschouffheede, en gandsche stor miil lang.

Igiennem Bintzleffsogn løber en stor aae, som kommer fraa Moesberg oc løber igiennem Ugerbye sogn oc exonerer sig i haffuet neden for Tolstrup.

Udi Bintzleff sogn findis ingen naffnkundig bierge eller høye, ingen schouffue; men østen for Steensbech findis et stor elkrat oc moratz, som kaldis Trynkierd.

Ugerbye sogn.

Udi Ugerbye sogn, som er det andet annex, findis: Ugerbye kircke; byer 3, som ere Ugerbye, Tolstrup, Stabech; enstedgaarde 2, som ere Scheen, Ugerhøy.

Udi Ugerbye sogn findis ingen schouffue, ingen bierge eller høye, som ere naffnkundige.

Nathanael Pederßøn.

Sognepræst i Tuersted, Bintzleff oc Ugerbye sogner m. p.

Mosbjerg og Hørmested.

Mosberig sogen.

I Mosberig sogen er en kirki, 4 byer (Mosberig by, Mostrup, Woen, Grorup, ij den by er intit vden 2 smaa boel), en herregaard Eskierd med sin skoffe; enstegaarde 2, nemlich Stindrup och Bollehæde. En stor aa løber gennem Mosberig sogen østen om kircken, flyder igenom Bindzløff och Wgerby sogner, och endis ij stranden. Nogle stor høy ij sognit: Bogenhøy, Rishøy, Reffhøy och Grydzhøy.

Hørmested sogen, j kirki.

I ditte sogen er en by, vid naffn Tislom, en herregaard, Høgholt med sin skoffe; enstedaarde: Negst, Birkit, prestegaarden, Stusholt, Wolstrup, Nørgaard och Tislom bundgaard.

En stor aa igennem sognit løber vnder Mosberig brow och endis ij haffuit.

Stor høye ij sognit: Gedhøy och Kragenshøy, med it stor waad derhoß, kaldis Kragens wad.

Ingen roffnebogstaff findis ij disse sogner. Ingen her hoß oß vid aff Dannerliung hæde at sige.

Elling og Tolne.

Elling sogn och Elling kiercke liger i Hornz herrit imod øster haffue side. Der i ere tho herregoorde, Lerbecke och Ellinggoord, thiill huere ligger en lille egge skou vid goordene.

I samme sogn ligger 3 byer. 1. Jerup, 2. Strandby, 3. Hertzhollum; Enstedaarde: Kragskou, Tolshoue, Vinbeck, Nilstrup, Nørtued, Skeltu[e]d, Korsholt, Strandbylund, Elling, Stabeck, Sortkierd, tho goorde. Ere i same sogn tho aaer, Elling aa, kommer vester fra skouen och løber i haffuit sønden om kiercken, den anden aa, Jerups aa, løber igiemen byen i haffuit. 3, Vgger becken ¹⁾. Vid jeg ingen documenter eller runebogstaffuer, icke eller aff den heede Dannerliung, icke eller floder eller naffnkundige dale, icke eller høye vden en vid Strandby, kaldis Haff-

¹⁾ 3, Vgger becken, er tilføjet i Margenen.

høyen. En sandebierig kaldis Søebierig, liger norden præstgaarden.

Tolne kiercke, i same Tolne sogn en bye Duerretued iliger 4 gaard och 3 boeller. Enstedgaarde: Dale, Skiørpingsheed, Tolne 2 gaard, forvden præstgaarden, Kragheede. — Skoue thiill Dale: En. En liden thiill Skiørpingshee maxen vexen ¹⁾. En skou thiill Duerrtued. En herregaard, kaldis Skorupsgaard, en lille skou thiill ligger, Skorups skou. Ingen aær eller becke vden en lille beck om Skorupsgaard thiill møllen. Icke eller der i sogn nogh vid aff den hee Dannerliung.

i høye kaldis Kierckebiergit, en daal kaldis Stranderhuole.

Sindal og Astrup.

Anno 1638. 26 Septemb.

Fortegnelse paa huis herregaarde, byer, gaarde oc buole, som findis i Sindall oc Adstrup sogner i Hornsherrit i Vendsøsbel.

I Sindall sogin findis en hergaard vid naffn Bagisvon, som welb. frue Sophie Sandberg besidder; noch 2 landsbyer: Sindal by oc Fielsted.

I Sindall bye er fem hele gaarde oc fem buole forudin degnens bolig.

I Fielsted bye findis sex gaarde oc 3 buole.

Enstedgaarde findes der: Bradsholt, Togholt, Lund oc Vlstebou forudin prestegaard. Enlig buole er der: Slotued Osin, Stockholm oc Menholt.

I Adstrup sogin findis en hergaard vid naffn Bøgsted, som welbyrdig Hendrich Sandberre besidder. Noch landsbyer 2, nemligh Adstrup oc Klastrup. I Adstrup by findis halffsiette gaarde (som dogh er ringe i sig self) oc ingen buole.

I Klastrup findis hele gaarde icke vdin to, oc buole fem, smaa oc store.

Enstedgaarde findis i Adstrup sogin: Øster Tirup, Skierping, Grimershaffue, Solberre, som er 2 gaarde, oc Sparrevon.

Enlig buole: Huims, Huingh, Sandagger, Vongen,

¹⁾ moxen vissen?

Borrisholtt, Ryett, Skouboe, Bøgholtt, Sønderskou er 2 buole, Iluad oc Kalstrup, noch Hundberg oc en mølle derved, kaldis Huing mølle.

I beggi disse sogner findis ingen naffnkundig bierge eller høie eller skoue eller huole veie wdin en huolvei, som skieller beggi mine¹⁾ sogner att oc kaldis Grue. Icke heller er der sønderlig stor vand i disse 2 sogner vdin en stor oe, som løber søndin omkring beggi mine¹⁾ sognerne oc skill sognerne fra Wgiltt oc Hørnstedt sogner.

Erich Christensson
egin haandt.

Bjærgby og Mygdal.

Horns herret.

Bierby sogn.

I Bierby sogn ere 3 byer { Bierby
Sneffre
Saxtrup.

I eenstedgaard, Ønbøll.

Paa alle sider aff Bierby ere mangfoldige daale oc høye vden naffn. Vesten Bierby ligger en høy, kaldis Kaarshøy, norden Bierby mod Asdal skow er en høy ved naffn, Brudderhøy.

[Her findes i Indberetningen en Pennetegning af en Tympanon, som i 1884 blev anbragt over Kirkens tilmurede Syddør.]

Paa Bierby kirkegaard i sudost hørne ligger en steen saa skicked: Gamle Folk siger vnder denne steen at vere begraaffvet en spedalsk biscop, som nogle aar bode i Østergaard i Bierby.

Mygdal sogn.

I dette sogn er een by ved naffn Mygdal, een herregaard, Odden, med sin skoffv.

¹⁾ mine senere tilføjet.

Eenstedgaarde. { Tredholt, Vrsle, Kobbersholt, Klodskée,
Gjøgaard, Knaffver, Kaffveltved, Grøn-
tved, Holtegaard, Skarndal.
Boel. { Høytved, Hebbelstrup, Hoven, Ryggemark, Lild-
holt, Degenbuolt, Skousmus.

Horne og Asdal.

Horn sogn.

1 kierche; 3 byer nemlig; Horn, Terpit, Hourup.
Bierge: Løgbergit, Aschebergit. (Aasðall heregaard)¹⁾.

Asdall Capell sogn,

haffuer enstegaarde 2: Asdall, Schouff. 1 kierche, der
till adelen haffuer jus *patronatus*.

Andreas Thomæ
mpp.

Tornby og Vidstrup.

Tornby sognen. En torn kircke. En liden bye østen
opad kircken, kaldis Sønderbye. Nortoust fra itt stuort
bierig, kaldis Aaskebierig, sønden suduest der neden fra
en gaard, hieder Eyestrup, løbber en beck sønden om.

Vestsuduest fra kircken ligger en herregaard, hieder
Kiersgaard och en mølle huos, litt norden fra ligger en
liden bye, kaldis Kiøbste; der vesten oc norden for er
icke anditt end saand oc klett vd till hauitt.

Liditt vesten fra kircken ligger en gaard, hieder Nest-
gaar, och der opad itt vand, kaldis Tornby høll.

Norden fra kircken er øde aff saand, tou byer oc
sex enistegaarde, dog er der for nogle faa aar siden, som
dett groffuitt till effter haanden, her oc der, satt nogle
husse och vaaninger, miesten fiskerhytter.

Vistrup sognen, sønder fra Tornby. — Imellom Vi-
strup oc Tornby er en liden aae, løbber vd ij haffuitt
oc sønden op ad den herregaar, Kiersgaard, ∴ tilforn
neffnt ∴:

En kollitt kircke; litt nortoust fra, en gaard hieder

¹⁾ Tilføjet med anden Haand.

Toffte oc en lide mølle huos. Vester fra kircken en bye, Øster Vistrup kaldit, oc suduest vid byen, en gaard paa backen, kaldis Dalsgaard.

Thomis Niellssønn.
eghd.

Vennebjerg Herred.

Hjørring St. Kathrine, St. Hans og St. Olai.

Hiørings sogner i Vinneberg herret er trende, s. Karrens sogn, s. Hans sogn, s. Olai sogn.

S. Karrens sogn.

Kircken kaldis s. Karrens kircke. Er der en kjøbsted, Hiøring, en enstegard, Bistrup. I Hiørings marck er adskillig høje, nemlig: Klunhøj, Algiers høj, Cappelhøj, Brøndershøj, Femhøje.

En aae vid naffn Ijllaa.

En heede vid naffn Hiørings heede.

S. Hans sogn.

Kircken kaldis s. Hans kircke. Er der til en af ko: May: gaarde, Aastrup. Itim 4 byer: Backtrup, Crustrup, Giørup, Vansted. Itim 4 enstegarde: Lundergard, Hiørn-gard, Jonstrup, Lund.

En aae vid naffn Lyveraa.

Er i ditte sogn, Vinneberg herrets ting, liggendis i Backtrups marck.

S. Olai sogn.

Kircken kaldis s. Olai kircke. Er dertil en hergard vid naffn Fogelsig. Itim byer 3: Skydsbye, Veldingshøj, Gorrestrup. Itim enstegarde 4: Brønderup, Ulstrup, Vinstrup, Tirup.

I disse trende sogner findis ingen runebogstaffver eller gamle monumenter.

Niels Lauritsen
egen hand.

s. Karrens, s. Hans
oc s. Olai sogner.

Ugilt og Taars.

Vgilt sogn, som ligger i Venneberg herrit.

Sogneskiel paa alle sider: Paa den vester side er s. Oluffs sogn i Hiøring, affskild med Iil aa; paa den nør side Astrup oc Sindael sogn, ocsaa affskilt med Iil aa; paa den øster side Lendom sogn oc paa den sønder side Tors sogn.

Er der 3 Herregaarde: Linderumsgaard, Jegeberg oc Knudzhholm. — 2 smaa skoffue, den ene til Linderumsgaard, den anden til Jegeberg, nock en stor skoff til Høgholt, kaldis Glimsholt skoff, oc en til Børlum closter, kaldis Closterskoff, item en lund til Høgholt ved Drastrup.

Kircken ligger mit i sognen.

Byer 5: Lørsle, 10 gaarde oc buolle, Vgilt, 4 gaarde oc buole, Aistrup, 2 gaarde oc j buol, Linderum, 8 gaarde oc buole, oc Glimsholt, 4 gaarde.

Enistegaarde oc buole: Spangerhede, Mølgaard, Aasholm, Tang, Roßig, Nørboller, Roffntued, Dalsagger, Halffodde, Smørkrogen, Seenholt, Skoffuen ¹⁾, Gildeladen ¹⁾, Drastrup, Tyckskoff. Alt det andet smaa buole oc ringe versteder ²⁾.

Bierge: Vester i sognen er halffparten aff Iilberge her i sognen. Øster er de 2, det ene kaldis Hordenbie[r]g, det andet Kirckeberg.

Aaer: Lørsle aae; item en beck, løber norden omkring Glimsholt oc Skiersheden oc endis i Lil aae. Nock j beck fra Linderumsmølle, begyndis i Barholdzdale, huoraff Lil aae bliffuer, huilcken der siden exonereris i Iil aae, imellom Dalsagger oc Høgholt. Nock j beck fra Jegeberg endis ocsaa i Iil aa ved Knudzhholm.

Skersheden.

Taars sogn liger i Børlum herrit.

Sogneskiel: Iil aa løbber synden oc vesten om sognen; paa øster side er Torsleff sogn oc paa nør side Vgilt sogn, Vester Vredleff oc Synder Jersleff sogn.

¹⁾ Udstreget og i Stedet skrevet: Høgberg, Burskoff, Stadshede, Kolbore, Kringelboren, Romholt.

²⁾ Vær(e)sted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

Herregaarde 5: Boller, Timandzholm, Huidstegaard, Aas, Syndergaardt.

Adskillige skoffue: Bollerskoff, Linholtz skoff, Aas skoff, Syndergaards skoff, Klarup skoff, Steendal skoff, Timandzholm skoff, Græsdal skoff, Stocksted skoff, Tyckskoff oc Barholdzdale.

Kirken ligger hart adt vesterst i sognen.

Byer 10: Huidste 4 gaarde, Borup 3 gaarde, Houstrup 3 gaarde, Taars 8 gaarde oc buole, Seßing 6 buole, Vugdrup en gaard oc 2 buole, Koldbroff 3 buole, Trangit 6 smaa versteder¹⁾, Terpit 3 gaarde oc 3 buole, Graffuen 4 gaarde oc buole.

Enistegaarde oc buole: Heßelholt, Agdrup, Karmidzholt, Tyckskoff, Barholt, Stocksted, Volsholt, Græsdal, Steendal, Klarup, Skegisholt, Rafftisodde, Bøgit, Kragdrup j gaard oc j buol, Siørup, Linholt, Suenstrup, Krogen, Biørnstrup, Harpsø oc siden nogle smaa versteder¹⁾.

Halffparten aff Iilberge er i denne sogn, oc ellers ingen fleere naff[n]kundige.

En liden beck løber fra Boller mølle i Iilaae, j beck fra Dalsmølle oc Stockstedmølle løber i Lørsle aae, j liden beck ved Tyckskoff løber ocsaa i Lørsle aae. Nock j beck løber fra Timandsholm synder ud aff sognet. Nock j beck fra Syndergaa[r]dz mølle oc Aas mølle løber i Iil aae.

Taars heede oc Graffuens heede.

Flade og Gjerum.

Fladinge sogn ligger aller østerst i Vennebierrig herrett. Der vdi ehr: Herregaarde thvende: Bangsboe, som velb: frue fru Birgette Lindenow, *salig her* Otthe Skeels, haffuer; Kniffholltt, som velb: Hans Dyre haffuer.

Landzbyer j nemllig Fladinge bye.

Fiskeleyer thvende, nemblig Fladstrand och Bangsbostrand, det tredie er nu øde gansche, ved naffn Rønnest.

Enstedgaarde: Hanbeck, som vden thvill sit naffn haffuer af den beck, der omkring løber och kaldis Han-

¹⁾ Versted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

becken eller Tofftebecken, Røntved, Flladbierrig, Suderboe, Steenhaaben och ellers nogle faa boell och gadehuse. Skouffue ehr der thill: Røntved, Flladbierrig, Hanbeck, Suderboe och Trunderup, it boellig, och kaldis med gaardene, de thilligger, disligest her i sognet en skouff liggendis thill Bangsboe, kalldis Ryett, och den thill prestegaarden och kaldis affgaarden.

Høye ehr der mange, som den største deell jeg ingen naffn kand finde nu brugelige at verre dem giffuen. Paa Fladinge byes marck er thrende: Raaholltt, Kircke høyen och Borre biergett. I prestegaardens marck ehr och nogle, som dog ingen naffn haffuer.

Heder er ingen, men Fladinge byes fellet er ved haffsiden, en liden hede er thill Røntved, Kniffholt, Steenhoben och strecker sig thill Aasted sogn, huor jeg mener den antegniss. I denne lille hede mod Kniffholt er en høy, kaldis Esker høyen, paa Fladbierrig marck er en høy, kaldis Kiøbmandzhøyen.

Gierrum sogn.

Der vdi ehr: Herregaarde, en, nemblig Gierrums-gaard, som velb. Hans Baße haffuer. Byer, en liden, nemlig Gierrumbye. Enstedgaarde: Dunbeck, och der ved løber en beck, som och kaldis Dunbeck, som løber i den aa ved Bangsboe och endis aaen i haffuett ved Bangsbostrand; Reffdael, Gretzkier, Vognsgaard, Vrangbeck, Røer, Rysholltt, Gierrums prestegaard, Synder Reffdaell, Giøegaard, Bodell. Paa alle disse marcker ehre høye sammestedz, to, tre eller fire, som dog ingen naffn haffuer. Paa Gierrums prestegaardz marck ehr i blant andre mange en lang høy med store steene omkring satt, kalldis kiempegraffuen, paa Giøegaardz marck och iblant andre, ingen naffn haffuer, en, kaldis Blackshøy, huor for nogen thid siden er funden leerpotter med brende been vdi.

Her udi sognen ehr tvende heeder: Gierrums heede, huor gansche mange høye er vdi, mesten med steene omkringsett, som ingen naffn haffuer, mange daler i lige maade, en høy er der, kaldis Sæbyhøy, en kalldis Baalhøyen, Toernsheede, som en deell hører thill Gierrum

sogn, en deel thill Hørbye, Lendum, Skierrum och Odsted sogner.

Skouffue er thill Gierrumsgaard, Dunbeck, Vrangbeck, Synder- och Nørre-Reffdaell, Røer, och kalldis med gaardene, disligest nogle faa threer thill Rysholtt — och en liden lund thill en gaard i Gierrum och kalldis Skadelund, och en lund ligger thill it boelig, heeder Hoellsig, och kalldis med boeliget. Paa Boedell marck findis en høy, kalldis stenstuffuen, huor vdi findis i jorden ett hull omkringsat met store brede stien som en liden kellere. Paa Gierrumsgaardz marck blant andre thvende, en kalldis Gammelboe høy, en kalldis Ris høyen.

Aasted og Skærum.

Antegnelse paa huad som er værd att antegne aff Aadsted sognn.

Aadsted kierke ligger i byen, huilken der haffuer sitt naffnn aff en aae, som løbber omkring sognett, och er der V andre smae byer i sognett, nemblig:

I Meiling.	IV Beckmand.
II Qvisbell.	V Foffuerholtt.
III Ribbeholt.	

Herregaard: Kniffholt, som ligger halffpartt i Aadsted sognn, nock Skiorttholt, som tilforn haffuer været 2 bøndergårde. Enstedgaarde, XIII. Bierge: Raffnsbierge.

Høye.

Konger	}	høy.	Throll	}	høy.
Riis			Sille		
Grebtofte			Raffns		

Dale.

Torn	}	daall.	Lodskoe	}	daall.
Sthi			Hobbenn		
Munke					

Skouffue.

Guldbeckiers	}	skow.	Skiorttholtz	}	skow.
Raffnsholtt			Hobbendals		
Linditz			Karllsgaarstedtz		

Hæder: Aadsted och Meiling hæde. Floder findes ingen. Becker: Morbeckenn.

Runebogstaffuer och gamle monumenter findes intett i mine sogne.

Aadsted præstegaard den 16 Septembris 1638.
Christen Matzøn Aalb[org]
Egen haandt.

Skerm sognn.

I. Skerm kiercke liggendendes [!] i byen, som kaldes Østerskiern. II. Vesterskiern. III. Skudtzrigh. IV. Thrygdrup, som alle er ringe byer.

Hergaarde: Jeggid. Enstedgaarde VI.

Høye.

Huols	}	høy.	Riis	}	høy.
Hauns			Grøn		
den brent			Buckendaals		
Liersigens			Doer		
Stodder			Muus		
Løngis			Ørndaals		
Legger			Staffuer		
Buoll		Stoer			

Item en høy ved Studtzberg, der offuen i er en kilde, som kaldes helig kielde, ved huilcken der staar mange potter, kopper oc andre smaae trækar.

Aaer: En aae kaldett Skerm aae och løber igien-nem sognett.

Becker.

Al	}	beck.	Hou	}	beck.
Ons			Studtz		

Daall.

Dyb	}	daall.	Horße	}	daall.
Ørn			Bi		
Joens odder					

Skoffue.

Jeggidtz	}	skow.
Wonsbechs		

Hæder.

Skerm	}	hæde.
Sludstrup		

Skallerup og Vennebjerg.

Wdi Schiallers sogn er 3 smaa byer nemlig Nørleff, Sønderleff och Nørum, en hergaard wed naffn Willerup. Enstedgaarde: Knold, Sturup, Hunderup och Tolstrup.

Item 2 møller Koldbecks mølle och Willers mølle. En aa kaldis Lyffuer aa, offuer huilken er en bro, kaldis Lyffuer bro.

Wdi Winneberg sogn er 2 byer, nemlig Nørharritzleff och Winneberg by, i huilken kircken staar paa en høy backe eller høy.

Er i samme sogn en liden heregaard, kaldis Orklett och nogen smaa enstedgaarde, nemlig Stodde, Lophaff, Däel, Haugaard och Hiegaard.

Ligger i samme sogn en bro offuer *forskreffne* Lyffuer aa, kaldis Grimsted bro.

Rubjærg og Maarup.

Antegnelse paa huis der findis vdi Ruberg sogn.

Byer: 1) Ruberg, 2) Wllstrup. Gaarde: 1) Allstrup, 2) Kaihollm. Bierge: Suduest fra Ruberg kirche *haffuer* verett itt stoer høitt bierge ved naffn Ruberg knud, huilchett er lenge siden udfaldett i *haffuett*.

Wdi annexen Morup.

En by, Lønstrup, huorigiennem løber en rindendis bech.

For nogle aar siden *haffuer* der verett een stoer by ved naffn Vistrup, huilchen er slett ødelagt aff Klitten, och findis nu sex fiskerhytter, som ocsaa kaldis Vistrup.

Jelstrup og Lyngby.

Jelstorp kiercke *haffuer* sin annex Lyngbye kierche. Thill Jelstorp sogn ligger 3 byer: Jelstorp, Giølstorp, Hundeløff.

Paa Jelstorp marck norden byen ehr 2 høye, kaldeß Thyckhøy oc Fladhøy; westen byen en liden søe, kaldeß Kattenesß søe. Synden byen, en høy kaldeß Klockhøy oc ved samme høy en dael kaldes Agdael.

Igiennem byen løbber en bæch, som *haffuer* sin spring aff ett lidet kier, kaldes *Smiddekjær*; oc løbber omseer i *Fiitaae*.

Paa *Giølstorp* march norden byen ehr 2 høye, kaldes *Thuihøye*, westen byen, en høy, kaldis *Skadhøy*, synden byen en høy, kaldes *Grønhøy*. Derhosß ehr en heede, kaldes *Neest*, oc syndenn om den hede ehr *Neestkier*, som gjør schell imellom *Giølstorp* march oc *Børglum* sogns march.

Paa *Hundeløff* march norden byen ehr 3 høye, kaldes: *Langgagers høy*, *Kaarßvang høy*, *Gammelvang høy*; der østen for en daell kaldes *Ræffdael*; synden byen 2 høye kaldes *Thuiß høy*; der synden for en dael, kaldes *Baardael*. Endnu der ved ehr 6 høye, kaldes *Wøer høy*; oc en dael kaldeß *Mærredhaffs dael*, noch en høy kaldes *Lunhøy* oc en anden høye i kiærret, kaldes *Huirrelbierg*.

Imellom *Hundeløff* marck oc *Seglstrup* march findes en bæck, kaldes *Sælbæck*. Vesten byen imellom *Hundeløff* oc *Jelstrup* løbber en aae, kaldes *Fiit*, *haffuer* sin ud-spring aff *Wennebierrgh* backer, oc sin flod synden om *Seglstrup* kierche ned igiennem *Konningbroe* udi *Lyffuer* aae oc omseer i *haffuet*.

Thill *Lyngbye* sogn ligger 3 lille byer: *Nørlyngbye*, *Synderlyngbye*, *Lyngbyethorp*. Paa *Nørlyngbye* marck østen byen er en heede oc der en høy, kaldes *Signehøy*, derhosß findes 3 høye, kaldis *Lynghøye*. Imellom *Lyngbye* march oc *Furebye* march en dael kaldes *Kokdael*.

Pouell Jenssøn
Mpp^a.

Harridslev, Rakkeby og Sejlstrup.

Haritsleuff kircke.

Til den kircke er en eniste liden bye, huor udi ere 14 gaarde och boell. Sonden byen ligger en steenhøy, heeder *Eßhøy*, strax derhosß ligger itt kier, kaldis *Moßkier*, løber ned til aalen. Vesten byen ligger en høy, kaldis *Staxhøy*. Der lidet vesten for ligger 5 høye, kaldis *Mølhies høy*, der norden for ligger en høy, kaldis *Kyilling*

høy. Synden for ligger en vang, heeder Mølhien, och der vesten for ligger et kier, kaldis Damgreene. Norden for ligger en vang, som kaldis det Gamble, och derhos ett kier, kaldis Nørkier. Norden och østen byen ligger en hiede, kaldis Gramboe hæde, derhos en beck, kaldis Grambo beck. Aaen, som kaldis Liffuer aae, løber om samme marck paa øster side.

Raacheby kircke.

Thil den kircke ere 2 byer, som er Raackeby och Snarup, alleene 4 gaarde.

Vesten Raackeby ligger 2 høye ret tilhaabe, kaldis Biørnhøye. Østen til byen ligger en hæde, kaldis Træmarcken. Vesten omkring byen løber aaen, som kaldis Liffuer aae, och gjør skielsmyß imellom Segelstrup marck och dieris marck.

I Snarups marck vesten for byen ligger en dall, heeder Stoffdall; nør fra byen ligger en, heder Reffdall.

Løber der en beck imellem Snarup och Aastrup marck, kaldis Siælebeck.

En enstedgaard med naffn Lundergaard.

Et boell heeder Hiegaard.

Segelstrup capell;

siges att vere opbygt aff 12 hoffmend i de store bispers tiid.

Segelstrup slott ligger nordost derfra. Ligger til samme capel en liden bye, heeder Smidstrup, 2 enstedgaarde nemblig: Aalstrup och Aagaard. Ett boel heder Staxted.

Hart hos capellet ligger norden til en runddeel med graffue och vold omkring, huor meenis slotted haffuer standet i gammell thid.

Børglum Herred.

(Indberetninger mangler fra Vraa, Em og Skæve Sogne.)

Sæby.

Sæbye er en liden kiøbsted, liggendis mod østen ved det Beltische hauff, fra Skagen 6 mile sønder paa.

Vdi byen mod stranden ligger en kircke, som haffuer

verit en gammell munckekircke med 32 munckestole udi choret; och berettis at schall haue været it closter der ved med nauffin Mariested closter, huorfore byen endnu i sit signete fører jomfru Mariæ billede. Norden igenom byen løber en æe, som kommer aff vesten och for øster ende aff byen gaar i hued. Huad skouffue, bierge, dale, byer oc eniste gorde endoch adelens, der ligger nest ved oc omkring dendne bye, hører thil Albeck, Volstrup oc Vndersted sogner, er derfor hoß mig inted videre at annotere.

Niels Christenßøn Spend.
Loci ecclesiastes.
mppria.

Understed og Karup.

Vndersted och Carop sogner, som ligger i Børglum herritt i Vendsøssell, deris beschriffuellse.

I.

1. Vndersted sognen, liggendis fraa Sæbye nord och norduest $\frac{1}{2}$ miill, er i sinn skichellse nesten thrindt, i lengden fraa sønden thill norden $\frac{1}{2}$ stor miill, i bredden fraa vesten thill østenn $1\frac{1}{2}$ store fierdingvegs; for østen er haffuit eller Østersøen, huorved er henved xxj smaa och store værsteder¹⁾, thill huillche alle brugis auffil, och haffuer bønderne enn diell dieris aggre och enge dict thill strandsidenn, och kalldis alld dend platz hoss os »Vnder biergitt«. For sønden skilles *forskreffne* sognen fraa Ollstrup sognen med en beck, som løbber øster i haffuitt och kalldis Suullbeck, for nordenn skilles dett fraa Gerumb sognen med enn aae fraa Boell mølle och løbber øster i haffuitt.
2. Kirchenn ligger nestenn sønderst och i sudvest hørne i sognitt fraa stranden vester j stor fierdingvegs.
3. Prestegaardenn fraa kirchen i suduest hennved 600 faun.
4. Mange flux dybe och løstige daale och nogle høye bierge vesten, norden och nordoust fraa kirchenn

¹⁾ Værsted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

- findes saa gaatt offuer allt sognitt offuen biergit, dog ingen sønderlig nauffnkundig.
5. Elleffue smaa skoffue och lunde, nemlig: Qviisells, Hestvongs, Vrangbechs, Høgerholltz, Nørknudz, Sønderknudz, Fladholtz, Plettisholltz, item prestgardz, Tuærkiærdz och Rosengardz lunnde.
  6. Fem Stiennstuer paa høye steder i Hestvongs, Stienshedz, Vrangbechs, Nørknudz march och enn norden det bolig Gaasested, nogle murit liige som en kiellder *med* maadelig kampstiene, nogle giort *med* 3 megtig stor stiene staaendis rett op och dend fierde lagt offuen paa, huilkett syunis ey *med* menneskelig magt och konst att kand vere giortt. Dend stienstue ved *forskreffne* voning, Gaasestedh, bleff først kiendt anno 1627, der itt træboell, som bønderne haffde opreist paa høyen, nedfielld, och slog grønningen offuen aff; ned i stuen findis i samme stue itt holl som en kackellmunde murit, oc enn gang langt ind i jorden, huillchen ingen thør forsøge.
  7. Ingenn addellsgaarde.
  8. Ingenn naunkundige broer. Er dog enn lidenn brou sudvest fraa prestegaarden, en liden agger langt, som er och kalldis prestegardz brou.
  9. Ingen ferske søer eller floder.
  10. Ingen vand- eller værmøller, sidenn Hestvongs mølle bleff ødelagt 30 aar sidenn.
  11. Ennistegaarde 6, nogle store och nogle smaa, nemlig: Qviisell, Hestvong, Høgerholt, Nørknud, Sønderknud och Fladhollt, dog findis mange andre baade gaarde och boele, som huerchen er enniste gaarde, fordi dee ligger thillsammen hoss huer andre, kand ey heller kalldis byer, fordi dee er faa boliger, e. g.¹⁾ Vrangbech er 2 gaarde och itt boell, som 5 mend besidder; itim Rogtued er 3 gaarde och itt boell, som 4 mend besidder, disse kand aff forberørt aarsag huerchen kalldis ennistegaarde eller byer. *Atque* sic de cæteris. Iblant *forskreffne* gaarde er att eragte, att rett ved dend gaardh, Sønderknud,

---

¹⁾ Exempli gratia: For Eksempel.

²⁾ *Atque* sic de cæteris: Og de andre ligesaa.

i sudost er itt berg, slett offuen paa och bratt ned som tackitt paa it huus paa nør-øster och sønder siide, fraa øffuerst thill nedderst 78 Siællandz allne, ingen sand, men deilig grøn *med* gres alleuegne. Samme berg kalldis Knud, huorpaa sigis enn liden festning i gammell dage att skall standet och enn mechtig herre *med* naffn Knud aff Berrig at haffue boet, brugt seilatz och med sine skibbe thogit paa søerøffuere och hollt søen ren for dennom, ti haffuit skall i dee dage gaaitt op thill biergett offuer alld dend voning, som disse offuerschreffne xxj boligger er sidenn paabøgt, som kiendis deraff, att enn mand *med* naffn Lauritz Tysen hened 50 aar sidenn haffuer oppepløjett itt themmelig skibe anchere strax vnder biergitt, och er for faa aar siden funden store støcher rau i jorden. Paa bierget er kiendeligt huor 2 vindbroer haffuer værutt; aff huillche aarsager dend salig *velbyrdige* herre, *her* Otthe Scheell, thill Hammellmoese, (huis *velbyrdige* efftherleffuersche *forskreffne* gaard Sønderknud och bergit thillhører) der sligt hannom er for ørnen kommen, haffuer i sinn bundes Jens Pallisøns neruerelse (som endnu i *forskreffne* gaardh er boesiddendis) samme plattz *med* forundring flitteligen beseett, som *forskreffne* bunde mig nogle gange ved sinn ed beret haffuer. Samme berg ligger fraa kirchenn i ost nordost, nogett meere ennd 1 stor fierdingvegs.

12. Trennde smaa byer, nemlig Kiis, Skiptued och Gadholt.

Dette om Vndersted sogen.

2.

1. Carop sogenn er itt lidett sogen liggendis vester och sudvest fraa dett andett, lengden fraa vester thill øster $1\frac{1}{2}$ fierdingvegs, bredden $\frac{1}{2}$ fierdingvegs, for sønden skielles dett fraa Ollstrup sogen *med* enn bech, och for norden skillis dett fraa Gerumb sogen ochsaa *med* en bech, som løbber øster thill boell mølle.
2. Kirchen, som ligger paa itt høytt berg och kannd

sees mange vegs søes¹⁾ i Østersøenn, ligger fraa Vndersted kirche negsten i fierdingvegs.

3. Trinde smaa skoffue, nemlig Tueddens, Stiendaalls och Flaaholtz.
4. Tuinde smaa møller, Tueddens och Stiendaalls.
5. Nogle bierge och daale, ingen sønderlig nounkundig.
6. Enn liden gammel adderlls gaardh med naffnn Tueddenn, liggenn dis fraa kirchen i norduest henved $\frac{1}{2}$ fierdingvegs, som nu en bunde besidder. Hoss samme gaard schall eragtes, att rett i øster siide dog wdenn thill gaardenn finndis enn stor fiirkantitt mur 2 all. tych och 2 all. høy offuen jorden, med store kampstiene muritt, stor som enn flux stor stuue eller sall, huillchenn muur schall verett enn grunduoll thill itt svaar høy murit huus 6 løfft høytt, huor paa enn fornemme mand med naffn Raadengod i gammell dage skall haffue hollt huus och aff samme huus haft sin vdsiende offuer skoffuenn i Østersøenn, huillchett enn trofast gammell bunde med naffnn, Christen Niellsson, som 20 aar forledenn døde her i Carop sogen, haffuer aff sinn farfaders relation, offuer 200 aar, berett och ved sinn ed holldett fast och vist att vere. Och offuer dette finndis nu itt aggerlangt yderst i skouen liige sønder fraa Tueddenn enn høy, kalldis Bedelundz høy, aff huilchen skoffuen sønden gaardenn kaldis Bedelund, huorpaa staar och voxer mannge smuche och rette bøge trær, itim berettis enn lund att haffue veritt østen och norden gaarden i gammel dag med naffn Rosenslund, men nu dend største diell øde, aff huilke berørt aarsager her fulldkommeligenn menis, att dend gamle smuche viise, som i dend hundredt kiempe viise bog findis om forskreffne steder och person, skall vere giortt, lydendis:

Dette var rigen Raadengod,
Hand rider i Rosenslund,
Der møtte hannom ørnen i Bedelund,
Wdi saa kranch en stund,

Och nu gielder ørnen i Bedelunden saa aarlig.

---

¹⁾ Vegs søes ∴ uge søs: Sømil. Kalkar: Ordbog IV, 621.

7. Enn nauffnkundig kielde, strax nordenn kirchenn med naffnn Hellig Øbben, huor ved i gammell dage schall vere brugt megen superstition.
8. Ingen broer, søer eller floder.
9. Tu stienstuer, en ved Carops prestgard, en paa Storheden.

Dette om Carop sogn.

Vnderstedh prestegardh dennd 24. Octobr. 1638.

Peder Hansønn Mørch.

Mpp^a.

Volstrup og Hørby.

Beschriffuellse paa Hørby sogn.

Hørbye kirke ligger geradt vdi øster fra Torsleff kirke, der emellum er en aa, huoroffuer landveyn gaar till Sæby. Norden fra Hørby kirke ligger strax nogle høye, som siunis (effter heedensche viiß) att vere begraffuellser. I nordvest ligger en gard kalldis Haslemarck, paa samme kant nogle sma bøgger och bolliger.

I nør liger Nyholm, en gard, och Hørbylundt, en herregaard, it bolig, Kaasager, it andit, Vollden, 3. Merbusche. Noch en gaard Gierndrup, Trankierd en gard, it bollig Trundbeken, Gundestrup en gaardt, en gard Kraghede och Hørbylundtz mølle. I øster fra kirken liger 2 garde: Hørby, Hørby prestegaar. 3 garde kallis Swee, en gard Ørvad, alle mellum skoffuene. Sønder fra kirken ligger en gaard Gamelholm, sydost it boell kalldis Rosenshaffue. En mølle paa forskreffne aa och Hørby degnboell, huike [sic] alle liger imellum schoffuene, som kaldis effter gaardene. Paa Hørby mark i øster ligger nogle store høye, omsette med steene. Sudost fra samme mølle en by heder Estrup, en gard, Vester Estrup. Der strax sønder fra ligger itt sted, som siunis at haffue verit for dum en festing, kalldis endnu Volden. Derfra ligger i sydost en laagaardt, som er vnder Sæbygaard: Haffuen. Itt bollig Klemen, en gard Løgtued, derfra i sønder it bollig: Sløngborg, en schou: Bastkierd, huor er 2 sma huse. Øster fra møllen med aen ligger Møllgaard, derfra i sydost ligger en gaard: Fauherholt, ett bollig kallds Suangen.

Vollstrup sogn ligger i øster fraa Horby sogn.

Vester fra kirken ligger allene prestegaarden och marken med schoue och enge. I nør fra kirken ligger en herregaard kallit Steenshede, en gard: Lille Steenshede, der emellum løbbr en bek. Derfra i nordost ligger en *gaard* Krettrup. Der øster fra en *gaard* Schøllesdrup, i nordost derfra en by Øxenhede. En gard, Gaddensgardt, 3 garde Tamholt. Her hoß ligger itt mectig stort berg, kalldis Giddeberg, huor om inted rarum er sandferdigt att notére, men megit fabell lader sig sige om en schatt, der schall vere forborgen. Derfra i nordost en gard: Langtued, en moratz: Vandkierd. I øster fraa kirken ligger en herregaard Sæbygaard, derhoß en mølle, it bollig Kotreng, Aggeledet. Her vidtager Sæby frihed.

Mellum Sæbygaard och kirken løber en aae till møllen. Sydost fra kirken offuer samme aa ligger Rønbrov. En paß sydost derfra ligger en *gaard*: Kneuerhede, en *gaard*, Kragelund, en *gaard*, Dyrhede, ett boell, Uggellholt, en *gaard*, Grønhede. Mod stranden ligger Fogellsang, Solls-bek, Ørhede, Krafsted nogle sma bolliger. Sønder fra kirken ligger en by Vollstrup (huor emellum løbber en aa i øster till Sæbygardz mølle), en *gaard*: Skousgaard, it bolig Grauerhusit. Her kommer en strøm aff schoffuen, løber och till Sæbygaardtz mølle, offuer den er en brov: Brydzbrov. Derfra i sydost ligger en gard: Kellstrup, en by Øttofft, en *gaard*: Baddensgaardt, it bollig: Lille Baddensgaardt, derfra sydvest: Hollted, Birckmoße.

Forskreffne tuende sogner ligger i schoffue, och schouene neffnet effter garde och bolliger; findis ellers ingen rariteter eller antiquiteter, schrifftuerdig. Vid Vollstrup kirke allene sigis at haffue verit en hellig killde S. Martino consecreret, er med alle forvusted.

Otte Jacobssøn e. h.

Torslev og Lendum.

Thorslef och Lendum sogners beskriffvelse.

Thorslef sogn.

Thorslef kircke ligger moxen aller østerste i sognet, lige offver fra Hørbye kircke, som ligger lidet østen for och i vester fra Sæbye en miil veys i Børlum herredt.

I sognet ere 3 byer: En liggendis nør fra kircken ved naffn Høgstrup, en anden sønder fra kircken, heeder Trye, och den tredie vester fra kircken vngefehr en halff miil, heeder Vraa. I sognet liger en herregaard *velbyrdige* Frederich Rantzov tilstendig, heeder Orumholt. Der ere 7 eller 8 vandmøller i sognet. Der er och allevegne i sognet mange heele gaarde, mens enddaa flere halffgaarde eller boel och andre smaa boliger bygt her och der i skoffvene. I det gandske sogn er paa begge sider mange skoffve och skovsparter langs med den søndre och nørre side, saasom Giødeye skov, Thamstrup, Fiemme, Fogelsang och Try skov, Beenshoffven, Raunsholts och Vrengsmouße skov, Wraaeye, Nørvraa skov, Gerðholt skov, Hammerholtz lund, Vangriis, Vangfellie och Skaffvange skov, mens mit igienem sognet fra østen til vesten er en sletning med marcke, eng och heede. Tvende aær begyndis der vester i sognet, den ene gaar vd i haffvet veed Sæbye, den anden veed Waarsaa. Trende høye, som ere naffnkundige, findis der i sognet: En strax vesten kircken paa heeden veed naffn Gyldenhøy, en anden strax sønder fra, heeder Huggerhøyen, den tredie mit i sognet paa heeden, heeder Boelhøyen, thi der pleyer mand i feydistid at opreyse och opsette baal. Sognet haffver til den søndre side Skeffve eller Skove sogn, til den vestre Jerslef och Thors sogn, til den nordre side Lendom sogn och til den østre Hørbye sogn. Ingen antiqviteter er der at finde.

Lendoms sogn.

Lendoms kircke ligger vngefehr mit i sognet. Omkring kircken ligger Lendoms bye, ellers er der ingen flere byer i det gandske sogn; thi det er lidet och haffver ellers faa och ringe enstedgaarde, men en hob smaa bolige, allevegne bygt i steeden for de forhugne skove, som kaldis Lendoms fellie, som for nogen tid siden ere slet bleffven afhuggen. En herregaard ligger der i sognet veed naffn Lengsholm, som hører *velbyrdige* Knud Rotsteen til. Skove er der: Ringsholt lund, Biergeshoffven och Bremous skov. Haffver sognet omkring liggende i sin circumferentz til vesten Vgilt sogn, til norden Hørmested, til østen Skerum och Gerum sogner och sønden

til Thorslef sogn. Det er beliggendis i Venneberg herredt strax offver herritzskillet norden Thorslef sogn, som ligger paa den anden side skillet i Børlum herredt. Ingen antiqviteter er der at see.

Christopher Frandtøn.
mppa.

Albæk og Vor.

Fortegnelse paa hves som ehr att optegne i Albech sogn.

1. Albech kirche som sigis att kallis s. Peders kirche i søkortid.
2. I samme sogn findis en gammell hersæde vid naffn Routved, hvilken sigis att haffve veridt di Limbechers, och ligger den i mod stranden.
3. Findis 3 byer vid strandsiden, den 1 heder Søraa, 2 Vorsaae, then 3 Lyngsaa. I mellom Vorsaa och Løngsaa udschiuder en odde eller reffu, som kallis Nesse eller Neist.
4. Paa Søraa hede findes en stor høj i mod stranden, som kaldis Lundens høy.
5. Findis i samme sogn 2 store berge, dett ene Holttberg, dett anditt heder Liungberg.
6. Skoffve findis adschellige, saasom Albech schou, Foverholtt schou, Lyngsaa schou, Falldens schou sambt nogle andre smaa holter etc.
7. Vid Lyngsaa findis en stor høy vid naffn Raffnhøy.
8. Enistegaarde ehre Dunsted, Kringelhede, Heyseltt, Tvedden, Fæbroen, Hollensgaar och Krogen.

Voer sogn.

1. Voër kirche, strax hos den en heregaard vid naffn Voërgaard.
2. I samme sogn findis thou byer, den ene heder Eegschou, den 2 Aggersted.
3. Paa samme Aggersted march findis 3 høye, blant hvilke den middelste kaldis Kongerhøy.
4. I mellom Albech sogn och Voër sogn løbber en stor aae, som schiller Børglum herridt och Jersleff herridt och kallis Præstebrou aae.
5. Findis enistegaard en, som heder Gaarsholt; her-

foruden *boulsgaarde* eller halffgaarde: Trangit, Endeell, Bischouhale, Volbrou, Brunvang och Rychind.
Peder Iversøn.
egen haand.

Børglum, Furreby og Vejby.

Børglum præst hafver Børglum sogn oc tuinne capeler: Fuorbye och Weibye.

Børglum sogn haffver ingen herregaarde uden Børglum closter, som saa kaldis af en jomfrue, hæde Børgla, ejusdem fundatrix ¹⁾).

Findið udi samme sogn enstegaarde tuinne: Stenberggaard oc Hiortenið; byer fire: Fristrup liggendis synden fra kirchen, Skiøtrup vesten fra kirchen, Witorp norden oc Børglum bye østen fra kirchen.

Vdi kirchen findes tuinne gamle biscopers begrafvelser, nemlig: Jep Friið, som udi nær vdschou i vesterende af kirchen ligger begrafven, Nicolaus Stygge begrafven i vesterende vdi synder vdschou af kirchen. Noch findið i Børglum kirche mod altergoullet en ridder begrafven, her Nielð Tostessen vid nafn.

Fischevand eller søer findis her i sognet intet af vndtagen Kragdam, som ligger til Børglum closter nordost derfraa.

Høye er her ingen nafnkundige, men vid closterit findið tuinne store høye, den enne vdi sudvest, den anden vdi nordvest liggende.

Broue findið tuinne nafnkundige udi Børglum sogn, den enne Nieskierbrou liggendis i nær fra closterit oc gjør schell mellem Børglumbirch och Weneberg herridt. Munchbrou ligger øster fra closterit, vdi gamle dage af munchene funderit, at di deris paß mellem Børglum oc Wreleff closter dis bedre kunde hafve.

Videre findis intet udi Børglum sogn at antegne.

Fuorbye capel.

Fuorbye menis at hafve sit nafn af en stour Fuerschou, som schulle udi forðum tid stoit langt vesten

---

¹⁾ ejusdem fundatrix: sammes Grundlæggerske.

byen oc kirchen oc af det Oceanische hauff borttagit, som nu strax er der uden for.

Vdi denne lille bye eller capel findis ingen antiqvitet. Synden for Fuorbye løber en bech, som gjører scheell mellem Borglum herrit oc Jertzleff herridt, etc.

Weibye capel.

Weibye kaldis hellers Weilbye af en vaadested eller brou, som ligger sudvest fra samme lille bye oc kaldis Weilbrou endnu denne dag. Her findið oc udi denne lille bye eller capel ingen antiqviteter; men synderst i byen findið en veldespryng, som udi gammell tid kaldist s. Willadzis kialde, huilchet vand i fordum tid hafde stor krafft mod adschellige sygdom oc brech effter gamle folchis berettelse.

Osten oc sudost fra kirchen løber en aë, kaldis Weibye aë, gjører schelsmis mellem Smidstrup oc Veibye capell etc.

Peder Jensen.
e. haandt.

Vrejlev og Hæstrup.

Vdi Wreglo sogn ligger kirchen moxen mit vdi sognet. Wreglo kircke er aff gammel folck kaldett s. Nilus. Vid Wreglo kircke paa synder side ligger Wreglo closter, oc vid en hall fierding veis nør fraa kircken ligger en hergaard, kaldett Tierid. Øster fraa Wreglo kircke vid en stor hall mill vejs ligger en skov, kaldett Lenniðtvid.

Enseeder i Wreglo sogn ere diße: Sudost fraa Wreglo kircke ved halffanden fierding veis ligger Bastholm, synder fraa Wreglo kircke en fierding veis ligger Gønderup, oc lidett der østen for Mønderup, huor er to smaa lunde med en hall sneß træer i huer. Lidett vesten for Gønderup ligger Saxagger. Nordost fraa Wreglo kircke vdi en moratz ligger Haurholm, lidett der øster fraa ligger Lie. Lidet østen Wreglo closters march ligger Plett oc lidett nør der fraa Obenterp.

Vdi Wreglo sogn er to møller, den ene ved for-

skreffne Bastholm oc kaldis Bastholm mølle, den anden lidett vesten for Wreglo, kaldett Wreglo mølle.

Anlangendis høye da findis ved *forskreffne* Giønderup adskillige høye, iblandt andet en, kaldis Grydhøy, 2 kaldis Knappishøye, oc sammesteds itt langt bierg, kaldis Langdigs. Vesten for Bastholm er adskillige store høye, ved naffn Abelhøy, Naffvershøy, Skipperhøy. Itt aggerlangt nør fraa paa Rønneberg marck er adskillige høye ved naffn: Aggerhøy, Skoverhøy, Hiortzhøy, Horßhøy, Riishøy. Der lidett nør fraa ved to aggerlangt ligger en høy, kaldis Bovenhøy. Østen for Wreglo kircke paa gaardsens march ligger en høy, kaldis Hiortshøy, oc en lang jordrondell, kaldett Langdigs. Lidett vesten for Wreglo ligger en liden lund med itt bierg, kaldett Lunderbierg. Noch paa Svinbomarck vesten Wreglo ligger en høy, heder Fugelshøy. Norden for Wreglo paa Lund oc Guldagger marck ligger Møggelhøy, Bremhøy oc Vlfhøy.

Hestrup.

Hestrup kircke sigis aff gamle folck att vere itt capell, bygt fraa Wreglo kircke, oc att der først bleff begynt med detz bygning synden for Hestrup møldam, men om nattertide skulle bleffvitt forflytt, hueß dertill var laffvett, vester paa till den sted, huor kirchen nu staar.

Hestrup er ickun en liden bye aff 8 smaa gaarde oc en mølle. Noch ligger lidett vesten kirchen en hergaard ved naffn Hestrupgaard, hueß jord oc march er skilt fraa byens ved en liden beck.

Christen Lauriðøn.
egen haand.

Kær Herred.

Hals.

Fortegnelße paa antiqviteter, som kand antegniss att findes i Halß sogn.

Halß sogn er et slet land oc ingen store bierge der vdi. En skou er der, kaldis Halß schou, er delt i tre parter 1) Strandmarcken, 2) Middelskou og 3) Nørskou. Siden er der en liden fisker by Hou, huor til ligger ocsaa en skou, kaldis Huskou. Aff diße skoue

løber der store becke neder i stranden. Andet findis her inthet, der mig siunes fornøden att antegniss.

Actum Halß 28. Novemb. 1638.

Jeannes Matthiæ.

pastor ecclesiæ Halß mppa.

(Indberetningerne mangler for alle de øvrige Sogne i Kær Herred.)

Hvetbo Herred.

Ingstrup, Hjermslev og Alstrup.

Ingstrup sogn.

Ingstrup sogn er det norderste sogn i Huetboe herrit, oc ligger effterschreffne byer der vdi; først, eftersom kierchen ligger ene, saa østen fra kierchen ligger Ingstrup bye, i sudvest Brydsleff oc Trudsleff i nør. Oc siden sandfogget haffuer forderffuet Kiettrup sogn oc kierchen er nederbrøt oc ødde, er disse byer ochsaa lagt til Ingstrup kierche, som er Kiettrup oc Horup oc nogle bygger aff Eyersted, som endnu aar effter aar jo mere oc mere forderffuis aff sand; oc er her forvden tuinde gaarde, som kaldis Øster oc Vester-Borup.

Vesten kierchen oc hen mod præstegaarden er en høye, som kaldis Gaanhøye, oc naar mand taller aff samme høye, giffuer tarnet en synderlig echo eller gienlyd, vel paa fem ellet sex ord. Ved det vesterste aff præstegardsmarch ligger Boelshøy, sønden gaarden nogle høye, som kaldis Skurffuehøye. Norden kierchen ligger Skallehøy. Paa Kiettrups march er Stenhøy oc Grønhøy, oc Ørnwierget ved stranden. Paa Vestermarch er Ormhøy; ved Trudsleff ligger Huededaall, Haresleffdaal vesten præstgards iord, Douer daal synden anset, Bremkier norden til Brydsleff, Tinchøy paa Ingstrup march. Siden synden for Ingstrup march ligger Dybdaal, oc endnu der synden for Raunskier. Findis en liden søe, som kaldis Kiettrup søe; endnu en anden, som kaldis Trudsleff søe, noch en temmelig søe, Ingstrup søe, som oc kaldis Hiermisleff søe, item Vrensted søe, fordi disse byers engi oc kier støder paa søen.

Hiermisleff sogn er annex til Ingstrup kierche oc er en kierchebye, oc ligger kierchen noget mod det nordeste i byen, oc kaldis mange aff gaardene med sit seer naffn, som Løngbieregardt, Nørgardt, Siigen, Tuergardt, Holmgardt, dog de ligger i byen oc er felligbunden med huer andre. Er der en gardt, som ligger for sig selff ved det vesterste aff Hiermisleff march, oc den kaldis Stride, oc et boel lidet derfra, som kaldis Myrtofft. Vester paa Hiermisleff march ligger Haarhøy oc en daal, som kaldis Elsisdaall.

Alstrup sogn er oc annex til Ingstrup kierke oc er en kierchebye, oc kierchen ligger ochsaa mod det nordeste aff byen, oc ligger i byen en bondegard, som heder Abildgaardt. Ved det østerste i kierret ligger Boelskiffet, oc med pramme oc kogge kand mand opseile fra Alborg oc hente korn vdi Rye aae, som løber strax frem ved Boelskiffet. Er paa marchen en høye, som kaldis Jusse høy, oc nogle daale, som kaldis »ved Langbachen«.

Runebogstaffue findis ingen i mine kiercher.

Søffren Christenβøn.

Saltum og Hune.

Saltum sogn.

Saltum præstegaard. Westen for samme gaards march ehr en daall, som kaldis Øddeldaal. Østen for marchen ehr Bruderbiergis daale, och en høy der udi kaldis Bruderbiergit. Norden for samme daal ere nogle høye, kaldis Blæshøye. Sønden for præstegaarden ere nogle daale och it wand deri, som kaldis Nols.

Byer med di fornemmiste høye, daale, wand och kierde:

1. Nørsaltum. Der østen for findis it kier, kaldis Raunβkier och strecker sig øster thill en bye:
2. Torpit; nock strecker samme kier sig fra denne bye hen udi sønder thill:
3. Søndersaltum. Der norden for er Giesling høye och i suduest fraa 3 høye, kaldis Quinder høye.
4. Østrup. Der sønden for er it stor kier, och en søe der udi kaldis Østrup søe.

5. Faarup. Sønder medt wejen ick langt fraa samme bye findis 3 høye: Smidiehøy, Storhøy och Tyckhøy. Sønden for samme bye er it kier, kaldis Elskier.
6. Edersted. Vesten for byen ere 3 høye, kaldis Guldaggers høye, och norden byen ligger en høj, kaldis Grydderhøy.

Noch ligger der nogle gaarde strødde øster fraa Edersted och kaldis Jonstrup gaarde och østen for samme gaarde it kier, kaldis Jonstrup kier. Søndenn for ere Tinghøyene och Elße høye.

Enstedgaarde:
Drudstrup och Westrup.

Hune sogn.

En bye er der, som kaldis Hunbye, der sønden for ere Hunekier och en bro der udi, kaldis Hunbroe. Noch findis der nogle strødde werdsteder¹⁾ i Hunetorp, Krattid, Pirup och Brogaard, som ligger emellom saandbackerne och ere mesten forderffuit aff saand.

Enesæder.

Vlholm, Trudzholm och Hædgaardt. Sønden for all Hune er it wand, kaldis Lunen. Sønden i Hun kirckegaardsdiggitt er en steen med nogle runebogstaffuer²⁾ paa, som er tillforn angiffuen och lest.

Jacob Søffrensonn.
Egen haandt.

Jetsmark.

Jetzmarck sogn mitt udi Huetboherrett, itt kiercke sogn.

Omkring klokken i taarnett findes efterskreffne ord med runebogstaff, tillforn udlagdt: HANC TIBI CAMPANAM NICOLAE DICAMVS HABENDAM³⁾.

Lundergaard, en herregaard ligendes lig vester fra kierckenn och velb. Fallck Giøe tilhører, en stor høy

¹⁾ Værsted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

²⁾ Jvf. Wimmer: Danske Runemindesmærker II, 16.

³⁾ Nicolaus, denne Klokke vie vi dig til Eje.

paa Lundergords marck kaldes Ørnhøye. En siigh omkring Lundergord kaldes Kiellingsiigh. En muose norden Lundergord kaldes Ringels muose. En stor dall nogett nør fra Lundergord kaldes Duerdall. Nogett vester meer ligger itt kier, kaldes Helffuede. Item nogett nør fra Lundergord ligger enstedgaarde: Forshaffue, Hiedgord och Hønshollm.

Nordest i sognett ved Hun brou ligger en liden by, kaldes Korup, østen for Korup bye ligger nogen smae gadhus, kaldes Purkier, østen og norden Purkier ligger itt stor kier, kaldes Søkier, och itt, kaldes Huollsigh.

Item en by lig nør fra kiercken kaldes Panderup. Imellem forskreffne Purkier och Panderups bye ligger en enstedgaard, kaldes Tuillstegord, och Bispgaard, som aff capteen Luduvich besiddes. En liden bye østen for Panderup med smae gadhus kaldes Lille Panderup. Nogett øster och nør ligger endnu enstedgaarde: Risagere, Meelhollm, Skiodshollm.

Østerst i sognett ligger en gaard, kaldes Tofftgord, som er østen en stor aae her i sognett dog liggendes i Kier herrett. Endnu østen forskreffne Tofftegard ligger itt stortt bierge, huor paa er nogen store eegitræ, kaldes Sandersbiergh, hellers omkring samme bierge findes der nogett riiskier och anden smae kratt.

Østen kierckenn ligger prestgorden, norden for prestgorden er liggendis enstedgaarde: Klostergorde, Klaerborgh, Hollmsgord, Kongesback, Kiedgord, item østen och sønden prestgordenn er liggende Bundgord, Kallsensgaarde, Krogsgord, Siisgord, Piillgord. Østen och sønden kiercken er liggende en bye nembligh Sønderbye, der sønden for enstedgaarde: Brogordtt, och en gaard liggende neder i kierrett, kaldes Biedhollm, itt andet verested¹⁾ Løtt kalldendis *ibidem*.

Lig sønder fra kiercken er endnu liggende en bye, kaldes Kaas, der vesten for gaarde och boell: Skadback, Anden Skadback, Øster Blegraff, Vester Blegraff. En høy liggende lidett vester och nør fra kiercken kaldes Baalhøye. Nogett nør meer 3 andre smae høye. Østerst omkring sognett er liggende enge, kaldes Valdkier, en høy

¹⁾ Værsted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

paa samme enge kaldes Hallderøgells høye. Siig *ibidem*: Tycktuerne, Flaskett. Sønderst omkringh sognitt er liggende enge, kaldes Trankier, en høye *ibidem* kaldes Trolldhøie, item Lundsigh *ibidem*. Westen omkring sognitt er liggende store mooser, kaldes Kolldmuosenn, Huollsigh *ibidem*; østen for itt lidett kier, kaldes Hallkier. Item en liden heede sønderst, kaldes Draushiede.

Niels Nielssøn.

Egen haand.

Gjøl.

Giølland er it lidit land, en miel lang oc en miel bræ, som ligger $1\frac{1}{2}$ Vexsøs¹⁾ vester fraa Aalborig vd mod fiøusiden, oc kand mand bruge skib till samme land paa thu sider oc aage oc gaa offuer veilen paa nørside ad thuinde fælste²⁾ eller kiørested. Er paa samme land en kiercke, som liger sønden paa landit. En veirmølle mit paa landit. En lang bye sønden paa landit, som kaldis Giølbye. En annexgaard, som kallis Birkomgaard. Er der ocsaa paa landit it stuor høy berig, som kallis Kierckebergit, oc vid samme berge liger sex smaae buolig, som folck ibouffuer.

Ingen høye, dalle eller runebogstaff findis der.

Søffrin Andersøn.

Egin handt.

Han Herred.

(Indberetninger mangler fra Kettrup og Gøttrup Sogne.)

Hanherridt i Jutland.

Att ehrfare om der fandtis nogle gamle monumenter och schriffter med runebogstaffuer.

I Torslef sognen ved en enistegaard, kaldis Haffuen, østen derfra mellem 2 høye ligger steene fra den ene høy och till den anden, och ligger hart derhoß en steen-

¹⁾ Ugesøes: Sømil. O. Kalkar: Ordbog IV, 621.

²⁾ Fælsted: Et Overkøingssted. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål I, 393.

dees¹⁾. I Beistrup march i en høy ligger 3 steene huald²⁾ offuen paa huer andre. I Mandstrup march ligger en dees eller steenstouffue, som kaldis Langdees, och ligger endnu i Mandstrup march en steenstouffue, kaldis Mandstrup steenstouffue; ved en enstedgaard ved Mandstrup bye, som kaldis Holmgaard, der paa marchen findis thuende steendeese. Paa Aggersborg marck er en stor høy med smaa steenn omkring. I Aggersborig sogen ved en gaard ved nafn Kryldrup ligger der sønden fra en steendees, kaldis steenstouffuen. Paa Kiettrup march findis 3 steen, en er lagdt offuen paa den andre, och kaldis steenstouffuen. Item vdi Kiettrup sogen er en eenistedgaard, kaldis Kragholm, som ligger en høy, och høyen er omkringsatt med steen oc en stor steen mit vdi høyen.

Kolderup sogen. Ved Kolderup præstegaardt synden fra gaarden findis en stor steen opreist, kaldis Kulsteen. Ved en eenistegaardt, kaldis Aarup, der paa marchen findis en steenstouffue. Paa itt, kaldis Høgdsbacke, findis en steenhob. Vesten en bygsted ved nafn Bieregaard ved en høy, kaldis Grønhøy, findis en steendees. Ved gammel Borup i klitten findis ochsaa en sthiendees. Ved Bavenhøy norden Kolderup findis en stor steen opreist.

Skrem sogen. Findis vdi Skrem marck sudoest fra kircken enn steenstouffue, item ochsaa i Skrem marck sønden fra kircken findis en sthienstouffue.

Dette *forskrefne* findis vdi Hanherrit i Jutland, och ingen stedtz paa *forskrefne* kan findis eller ehfaris att vere skrifter eller runebogstaffuer.

Gregorius Ivari.
præpositus, mappa.

Lerup og Tranum.

Leerup sogen.

Vdi i Leerup sogen er en kirke, som kaldis Vor Frue kirke eller epter sognit Leerup kirke. Byer iche

¹⁾ dees: Dysse, jvf. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål I, 229.

²⁾ huald = hvælvet, smst. I, 713.

vden enn: Tellingh. Enstedgaarde: Leerupgaard, som er prestegaarden, Myllgard, Stagsted, Puorup, Lunde, Lien. Høies naffne: Niehøi, Nørhøi, Stilbhøi, Lundhøi, Marschielhøi. Daaelis naffne: Steuer daaell, Espedaell, Staphells fald, Foß er en rendendis vand och beck, som løbber alltid.

Tranum sognen.

Vdi Traumb sogn er en kircke, som kallis epter sognit Traumb kircke. Byers naffne: Eystrup, Traumb, Bratbergh, Bratbergh gaarde, Jernumstii och Klitthuße. Høies naffne: Boeshøi, Eyershøi, Thinghhøi, Jytzhøi, Hieaggers høi, Grønhøi, Heßelhøi, Smelbhøi, Fladzvaltzhøi, Torbhøi, Presthøi, Mellkierbhøi, Kieldhøi. Daaelis naffne: Eyers daall, Budt[?] daall, Rumpkist.

Lauers Nielßen, prest vdi Leerup och Traumb sogner.

Broust og Suenstrup.

Broust sogn med sin annex Suenstrup er tuende kiercher, nemlig Broust och Suenstrup kiercke. Vdi Broust sogn er 4 byer nemlig: Broust, Sønderøxe, Nørøxe och Røgell; 2 enestedtgaarde nemlig: Jeggeromb och Ertzbeck, och vdi samme sogn det gammell hersæde Brodskouff. Skouffve findis der nu paa denne dag aldielis ingen, ey heller høye eller dalle, som med nogen naffn nefinis, der nogen veed aff at sige.

Vdi Suenstrup sogn er 2 byer nemlig: Suenstrup och Janum; 4 enestedtgaarde nemlig: Neestgaardt, Broegaardt, Sønderskouffsgaardt och Nørskouffsgaardt. Skouffve aldielis ingen paa denne dag, men tuende smaa høye: den ene Troidhøy och den anden Janumhøy; och derhos mange dalle, som dog haffver ingen naffne vndertagen en, som kaldis Helffvedis dall.

Huad monumenter och runebogstaff sig belanger findis i *forskreffne* sogner aldielis ingen.

Gregers Iwersøn.
pastor loci. mappa.

Torslev.

Torslef sogn i Hanherrit.

Torslef: en bye, ved hindes sønder side er kircken, nest sønden til i en daal laa Styff closter met nonner i pafuedommit. Vesten derfraa ligger 18 høye, som kaldes Wor høye, strecker sig i sønder oc nør. Sønden fraa Torslef kircke er it hersæde, Kockedaal, oc skofuen, som blef afhugget af fienderne. I samme skof er nogle dale, men en kaldes Kragedaal. Paa backen er 2 høye, den ene kaldes Frestrup høye af det hersæde, Frestrup, som blef fløt til Kockedal af *her* Anders Nielbøn Banner til Asdaal i Vendsysel. Sønden fraa Frestrup er nogle daale, ved enden ligger en gaard, som kaldes »Vnder Backen«, østen derfraa er it lidet elkierd oc engene. Vesten derfraa er en long backe, paa den ligger en bye, Atrop, norduest der fraa ligger Alsberg, er 4 bøndergaarde, (men tilforne it hersæde), der laa en skoulund, Alsberg lund, ophuggit i fiendernes tid; der ligger 4 høye. Norden derfraa er Hafuen, 1 gaard. Østen derfraa ligger 6 høye, som kalles Steengaards høye, imellem di 2 høye ligger steene fraa den ene høy til den anden. Norden derfraa er Flegem, 4 gaarde. Norden derfraa ligger Aarup, 3 gaarde, næst norden til ligger først 5 høye efter huer andre 12 trin imellem huer høye, som strecker sig i sønder oc nør, dernest paa den anden side er 4 høye efter huer andre i sønder oc nør oc en stor dees¹⁾ mit imellem. Mit imellem forneft 2 raad høye, som kalles Aarup høye, ligger en slet platz saa bred som 2 agre. Mange meener, at der har veret it stor folckslactning hoß *samme* høye, oc di mectige begrafuit i høyene oc almuen i den lange daas imellem høyene. Østen derfraa er 3 høye, som kaldes Snøtofter høye, huor meget spøgeri er seet i fordum tid. Høyene er omsaat met 3 raad stene, den ene raad ofuer den anden. I Torslef sogn findes ingen monumenta eller scrifter met runebogstafuer.

Jacob Andersbøn met egen
haand, præst til Torslef kircke.

¹⁾ dees: Dysse, jvf. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål I, 229.

Haverslev og Bejstrup.

Ihs.

Hauerslef kierche, som kaldes Wor Frue kierche mett sin kierchegaard. Derhøes ligger enn liden kiælde sønden for kierchen, som kaldes Wor Frue kiælde. — Sognet wdi sig self kaldes Haffuersleff sogn, wdi huilchet sognn ehr femb byer: 1) Den første bye kaldes med sit naffn Bonderup bye, wdi huichenn[!] bye fines ingen enstedtzgaarde, men paa forskreffne march findes høye: 8, som ehr nemblig: Hollumhøy, Elhøy, Skiidtzhøy, Blyßhøy, Møggelhøy, Haldßhøy 2, Grandhøy. Ved samme march findes tuende dale, den ene kaldes Nørdaell, den anden Sønderdaell. 2) Tanderup bye, vdi huilchenn bye findes intett andet at optegne end som en høy, kaldes Kobbelhøy. 3) Lørsted bye, wdi huilchen bye findes intett andet at optegne end som 3 høye: Lørstedhøye 2, Gryderhøy. 4) Hollumsøe bye. Paa Hollumsøe march findes iche andet end som 3 høye, som kaldes Hollumsøehøye 2, Brørhøy. 5) Hauerslef bye. Paa Haffuersleff byemarch findes intet at optegne wndtagen nogle høye, som ehr 9, huilche kaldes: Føllerhøye — 2, Rendhøy, Borregaardtzhøye — 2, Kierchehøye — 3, Tørredoes. Vdi Haffuerslef byeuang findis høye 13, som er nemblig: Høydøes, der ved ligger trey høye, som kaldes Høydøes høye, — Weyhøy, Langdøes, Daurehøy, Korshøy, Kloffuenhøy, Weeßneeshøye 2, Hæsthøy, Præsthølmshøy. — Er der optegnet alt hues, som findes aff forskreffne paa Haffuerslef byemarch.

Annex Beejstrup kiercke, som kaldis sancti Nicolai kiercke med sin kierchegaard. Thill samme kierche ligger tuende byer, nemblig Mandstrup bye og Beystrup bye.

Wdi Beystrup bye findis ingen enstedgaarde, høye findes der 10, som kaldes: Skaadtzbierre, Weyhøy, Hæsthøy, Strandstehøy, Hornhøy, Møggelhøy, Daelshøy, Vayhøy, Grønhøy med 3 steene mit wdi, huæll paa huerandre. Ræffshøy med en steen mit wdi. En gard ved naffn Tanderup gaard lidet fra Bejstrup bye, doch i det samme sogn. 2. Mandstrup bye. Wdi Mandstrup bye findes enstedgaarde 2, nemblig Hollumgaard och Sønde-

strup. Paa *forskreffne* Mandstrup march findis høye 14, som er nemblig: Mandtzhøy, Kloffuenhøy, Sundtzhøy liggendes offuen wdi itt bierg, som kaldes Sundtzbierre, Thophøy, Kragdøes, Møggelhøy, Doenhøye 2, Lamrøg, Korshøy, Kierlinghøy, ett døes, som kaldes Langdøes, der ved samme døes ligger 6 høye, som kaldes Langdøeshøye. Steenstuer findes der ingen meere end en, och dend kaldes Mandstrup stienstue. Paa *forskreffne* Hollumgaardtz march findes høye trej, huilche kaldes Baunhøye. Paa samme march findes tuende steendøse.

Er der optegnet alt hues, som findes aff *forschreffne* paa Bejstrup sognemarch.

Peder Thomisen.

Aggersborg.

Anno 1638 10 septemb.

Aggersborg saakaldet aff en vold, som endnu findes synden for kirckegaarden, eller Agersbierg, for den i sin circuitu¹⁾ er gantske som en bierg met idel agermuld.

1. I denne sogn er en tornet kircke betact gantske met blye; oc er ingen gamle monumenter eller nogen antiquitet eller ronebogstaffue der at finde.
2. I samme sogn er en herregaard, nu kaldis aff byen Agersborggaard, tilforne kaldtes Kongensgaardt.
3. Er i sognet fire smaa byer: Agersborg, er 7 gaarde, oc præstegaarden oc en boel, Torup er 8 gaarde 3 bole, Wllerup er gaard 13: Brandgaard, Moesgaard, Vestergaardt, Lyckegaardt 2, Nørgaardt, oc ellers 7, som neffnes aff byen, 3 bole. Oc er i sognet en liden bye, som er almindelig fergested emellom Hanherret oc Emmersyssel, kaldes Aggersund. En eenstedgaard: Kryldrup.
4. Paa sognemarcken er mange høje. Paa Agersborg marck, Skioldshøj, er en stor høj omkring met smaa steen oc en stor hule offuen i. Paa Wllerup marck er Bawnhøj, Løghøj, trei store høje staar jaffnside hoß hin anden oc nogle smaae. Er nogle dale:

¹⁾ circuitus: Omkreds.

Bremdal, Ranckelsdal, Quindbierg, Sundshole. Oc paa en steenrimme¹⁾ emellom Agersborg oc sundet er vdi liden dal, en veld, kaldtes S. Nelaus kilde. Er ved Kryldrup en steenstouffve. Ellers er nogle besynderlige backer, som kaldes Bierge Nabe, Vesterbylie, Narbylie, som er landemeid²⁾ til garnsett vdi bredningen etc.

Jørgen Iffuersøn Brødtorph.
Egen haand, pastor loci.

Kolderup og Skræm.

Kolderup kircke och Skrem kircke i Han herridt liggendis.

Vdi Kolderup sogn er trende byer 1) Kolderup by liggendis vid kircken, 2) Fieresløff by liggendis i sudvest fraa kircken, 3) Brøndum by ligger vester fraa kircken.

Ennistegaarde: Aarup, som er } Ligger øster till
thu gaarde, Aldrup, Gundestrupgaardt. } kircken.

Høye: 2 høye kaldis Torshøye, liger vesten kircken, strax dervid en dall, kaldis Høgedall.

Bavnhøy Hunshøy } Disse høye ligger norden
Dobbelhøy Huilshøy } till Kolderup bye.

Vid præstegaarden findis en stor steen opreist, kaldis Kulsteen.

Paa Aarup marck findis en stenstuffue, paa Høgedals back j steenhob.

Vesten Bieregaard vid Grønhøy findis en stendøs; vid Gamell Borup i klitten findis en stendøs, som meenis att vere en kempegraff. Vid Bavnhøy norden Kolderup findis en stor sten opreyst.

Skrem b sogn.

Udi Skrem b sogn er tuende byer: I. Skrem by, aff huilcken kircken haffuer sitt naffn och kaldis Skrem b kircke. II. Gundestrup, som er 4 gaarde, liggendis sønden till kircken. Udi samme sogn findis en liden kongelig

¹⁾ rimme: lang, bred, lav vold af Sand eller Sten. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål III, 58.

²⁾ med: mærke, landkending. H. F. Feilberg: Smst. II, 567.

Maystetz forlening vid naffn Aalegaardt. Noch udi samme sogn itt lidett bygsted liggendis vid Han herridtz ting.

Høye: 3 Tanderupgaards høye. En høy, kaldis Vangshøy. Paa Gundestrup marck findis 3 høye, kaldis Bønshøye. En høy strax sønden kiergaarden haffuer ingen naffn. En stenstuffue findis udi Skrem marck sudost fraa kircken.

Noch en stenstuffue sønder fraa kircken.

Olaus Petri.
pastor loci.
mappa.

Hjortdals.

Hiortels sogn.

Øster vdi sognet: I Fra stranden til Wester Suenstrup en huarff¹⁾, kaldis Hammersdall. II Wester Suenstrupes by, paa marcken: Marckschelshøj. III En sø Suenstrup sø, derhoß en backe, kaldis Højdall, Wolshøj, Graffshøj, Sorthøj, Klinckhøj. IIII Torup, fire gaarde; der ved en høj kaldis Duehøj. V En liden versted²⁾ Faßmerlie. VI Derfra vesten for løber en aa imellom forskreffne oc Hiortels.

Vester vdi sognet: VII Fra stranden igiennem Slet huarff¹⁾ til Hiortels kircke der ligger en hærsæde ved naffn Slette, en liden høj der ved, Quindehøj. IIX Hiortels by, som nu er øde aff sand oc ligger ick der vden it versted²⁾ paa. IX Præstens gaard vdi Hiortels øde aff sand forvden et lidet versted²⁾ der paa staar. X Der wester fra ligger di store sandbacker indtil haffuet. XI En gaardt (Hædegaardt), som ligger sodost derfra. Paa den marck ligger en dall, Lockis dall, fuld aff sand, Haffrhøj, Storhøj.

Jørgen Knudßen.
Egen h.

¹⁾ Betydningen af dette Ord er usikker, se H. F. Feilberg: Ordbog I, 693, jvf. C. Klitgaard i Jydske Saml. 3. III, 85, og V, 135.

²⁾ Værsted: Bolig, Hus. O. Kalkar: Ordbog IV, 911.

Klim, Torup og Vust.

Klimb, Torup och Wust sogner vdi Hanherrett.

Vdi Klimb sogn,
byer 2. 1) Klimb by, huor kirken ligger, 2) Odde liggendis der synden for. Derforuden en vandmølle, kaldis Tienlau mølle, liggendis till Aagaardt. Høye er i dette sogn ingen, som kand tegnis.

Vdi Torup sogn,
byer 3. 1) Torup, huor kirken er liggendis. 2) Vllerup, liggendis strax derhos. 3) Hollm, liggendis der synder fraa, dog allene hallffparten aff den ligger till Torup sogn, den anden hallffpart till Wust sogn. Derforuden ligger der ett buoll for sig sellff vesten for Torup, kaldis Røggi. Der er iche heller vdi dette sogn nogen synderlig høye eller dale eller andett naffnkundigt.

Vdi Wust sogn,
byer: Wust by, huor kirken ligger, Holm, dog halffparten er till Torup, som tilforne er rørtt. En ennistegaardt kaldis Blegsted, norden for Wust liggendis vdi klitten. 3 smaa buolle kaldis Ellidzspill, ligger ocsaa der udi klitten.

Høye: en lidett norden for Wust paa marken kalis Korpenshøy, huorpa staar en liden torn voxendis¹⁾; en liden, synder for Wurst udi heden, kaldis Syvihøy.

Andett synderligt findis der intett vdi sognett, uden huis baker och dale, som ligger udi klitten och mod haffuett.

Anders Andersønn.
egen haandt.

Tømmerby og Lil.

Fortegnelse paa Thømmerby oc Lilde sogner paa Hanneis.

Thømmerby sogn liger med sønder side mod Øesløs oc Vesløs sogner; med vester side fraa sønderst mod Thømmerby fiord, siden nør paa mod Østerild oc

¹⁾ Dette Ord atter udstreget.

Hiardmaall sogner i Thye; med sør side mod Lilde sogn, med øster side mod Glumback fiord, sønderst, oc Han veyle, nordest.

Kiercken: Thømmerby kiercke staar mod nordost hiørne i sognett.

Byer: 1. Strax norden ved Thømmerby kiercke liger en liden by, kaldis Kierup. 2. Sønder fraa *forskreffne* kiercke en fierdingmielwegs liger en by, kaldis Høustrup, haffuer sitt naffn aff nogle høye rett norden oc vesten fraa byen. 3. Vester fraa kiercken thoe agrelangt liger en liden bye, kaldis Frøestrup. 4. Sudvest fraa kiercken en halffierding miilveys liger en by, kaldis Thømmerby. 5. Vester fraa Thømerby en halffierding miilveys liger en liden bye, kaldis Langvad.

Enstedgaarde: 1. Nogett vester fraa Langvad liger en boelig, kaldis Røebroff. 2. Noget norden fraa Langvad liger en gaard, kaldis Fogelsang. 3. Melem Kierup oc Frøstrup liger en gaard, kaldis Dalsgaard. 4. Nordvest fraa Thømmerbye kiercke liger nogle boeliger, kaldis Skadhaffue, som en part er i Thømmerby sogn, en part er i Lilde sogn.

Høye: I *forskreffne* Thømmerby sogn findis disse tvende høye (forvden nogle smaae). 1. Sønder fraa Thømmerby kiercke, den ene ved naffn Vegelhøy. 2. Den anden sudvest fraa samme kiercke ved naffn Aalhøy.

Bierge, dale etc.: Strax norden fraa Langvad liger nogle bierge, kaldis Langvad bierge, oc i samme bierge er thvende dale, kaldis Dybdale.

Ellers i *forskreffne* Thømerbye sogn findis ingen skoffue ey heller monumenter eller nogen antiqviteter, som mig vitterlige ere.

Lilde sogn liger med søndre oc sudvest side mod Thømmerbye sogn, med nordvest oc sør side mod haffuett, med østre side mod Bullbiergett, Vudst sogn, Vudst fiord oc Han veyle.

Kiercken: Lilde kiercke liger sønderst i sognet nord-nordvest fraa Thømmerby kiercke. Byer: 1. Nogett øster fraa kiercken liger en bye, kaldis Lund. 2. Nogett vester fraa kiercken liger en bye paa ett bierg, som der

aff kaldis Biergett, oc en herregaard, Raalsgaard. 3. Nogett nør fraa *forskreffne* kiercke liger en liden bye i en dall, kaldis Huole.

Enstedgaarde: 1. En fierding miilveys nordvest fraa Lilde kiercke liger en boelig, kaldis Diernis, 2, strax der norden samme boelig en gaard, kaldis Koldkier. 3, Mod nordvest oc nøre side i *forskreffne* sogn langs med haffuett er en vid oc bred sandfluct langs med haffsiden, oc i samme sand iblant sandbacherne ere alle vegne smaa boliger, som formedelst fiskerie aff haffuet opholdis.

Ellers findis ingen skoffue ey heller bierge, dale eller høye, som naffnkundige ere, ey heller andre antiqviteter, som om skriffuis kand.

Øslø, Veslø og Arup.

Paa Hanniß: Øsløß, Vesløß ok Arup sogner.

Vdi Øsløßogin er Øsløß bye ok thoe enstegaarde, den ene Stor Bisgaard, den andin Lille Bisgaard, ok kaldis kierken aff same bye Øsløß kierke. I dette sogin findis en dal, som kaldis Kielling dal, der hoß findis 3 høye, som kaldis aff den same dal Kiellingsdal høye. Nok findis der i sognet 3 høye, som kaldis Skorup høye, indnu findis der 3 høye, som kaldis Træhøye. Nok findis der 3 høye, som kaldis Froerhøye.

Vdi Vesløßogin er en bye, en herregaard, som kaldis Vesløßgaard, enstegaarde 3: Den ene Odgaard, den andin Stor Eßholm, den tridie Lille Eßholm. Kierkin kaldis aff byen Vesløß kierki. Der findis et lidet bierg, kaldis Mummer.

Vdi Arup sogin er en bye ok en enstedgaard ved naffn Amtsofft. Kierken kaldis aff byen Arup kierke. Der i sognet findis 3 høye, som kaldis Sundhøye aff Fægisund. Der findis inted andit synderligt.

Øland.

I Ølandtz kirkesogn ligger en herregaard ved naffun Oxholm med skoff derhoß, dernæst 2 enlige gaarde, den ene Hullgaard, den anden Knudegaard oc et bierg derhoß, som gaarden haffver sit naffun aff, oc en dall, Birckeriib dall.

Hans Jørgenßøn.

Egen haandt.

Hillerslev Herred.

(Indberetninger mangler fra Øster og Vester Vandet Sogne.)

Rær, Hansted og Viksø.

1638 die 1 Octob. findis her paa Haandstholm 3 kirchesogner: Reer, Haandsted oc Wixø¹⁾.

Berge: Hiartberig, Todzberig, siden den omliggende Vesterhau oc Nørhau.

Peder Pederbøn, mppa.
pastor *ibidem*.

Nors og Tved.

Fortegnelse offuer Nortz och Tuedh sogn effter strenge her cantzellers befaling.

Udi Nortz sogn findeß byer — 3, nemblich: Nortz, Woring, Hinding; enistegaarde — 2: Ørgaardt och Skorup, herregaarde — 1: Søgaardt.

Høje eller duße: 1) En lang dus ved naffn Vendberg, en kilde i østerenden. 2) En anden duß paa Hinding marck. 3) Jißberghøj ved klitten, huoraff er seet meget spøgerij, ja end siunligen omgaaest med mennischet, huilchet gammel folch kand mindeß. 4) En høj ved Søgaard kaldeß Hatterhøj, aff huilcken kand seeß langt ud i Vestersøen. 5) Tudberg.

Stene — j, liggendeß østen for Nortz, kaldeß s. Elinæ, vel²⁾ Helenæ steen, huorpaa er ingen caracteres heller rounebogstaffuer, men allene en lang rad huler, siuneß, som er trøgt med store fingre.

Udi Tuedt sogn, huilchen er annexen er byer — 2: Nørbye och Sønderbye.

Noch en moratz, som kaldeß Ballerum med nogle eniste greeßgaarde, paa huilchen sted findeß en stor firekantig vold, kaldis Gatzberg vold.

¹⁾ Paa Bagsiden af Indberetningen er med en anden samtidig Haand noteret: Reer, Haffnsted, Vigbøe kircke sogner paa Hanstholm haffuer verett en omfløtt øe i forðum tid, som steden nocksom vduiser.

²⁾ vel: eller.

Enistegaarde: 1. Langgaard, 2. Skielsgaardt, 3. Skielsberg, 4. Kiergaardt.

Høje: 1. Rodzberg, en stor sandklippe, 2. Commelhøj, 3. Stenhøj.

Gamle monumenter heller stene med rounebogstaffuer findeß icke.

At dette er, saavidt mig er berettiget derom heller bevist, vidner jeg

underdanigst, Kield Christensøn.
med egen handt.

Hillerslev og Kaastrup.

Fortegnelse paa byer och enstedgaarde, som leger till Hellersleff kjercke vdi Thye i Nørjutland, aff huilcken vden thuill hærreden, som kallis Heller hærredt, haffuer sin naffn, efftherdi thingen ligger rett synden fra byen och i marchen.

1. Hellersleff bye, och staar kjerchen vester i by, och ret synder fra kjerchen en gaar, som kallis Hoffue. 2. Sonden fra Hellersløff imellom Tiested och Hellersløff liger en by, som kallis Brund. 3. I sudost fra Hellersløff ligger en by, som kallis Kielstrup och imellom forskreffne bye och kierchen ligger en enstedgaar, som kallis Kielsgaar. 4. Øster fra Hellersløff liger en by, som kallis Schoffsted. 5. Norden fra Skoffsted liger en enstedgaar, som kallis Odershyed. 6. Norost fra kjercken liger 1) en endstedgaar, som kallis Jensbye, 2) lidell liger der fra en gaar, som kallis Kandstrup, 3) endnu østen och norden der fra ligger nogle bygninger vnder bachen, som kallis Kortegarde, och noget her østen fra ligger en vandmølle, som kallis Bromøll.

Norden fra Hellersleff kjerche liger nogle gaarde, som kallis Lielle Hellersløff, huilcke haffuer i gamle daghe verit laadgarden til Hellersløff Huss, som haffuer icke langt derfra verit bygt paa en vold, ligendis i morasen der huss, och kallis Lielle Hellersløff vold heller store vold, och er same Hellersløff Huss kommen vnder Ørum slott vdi hyeløfflighe och sallighe drogningh Mergetæ tid, huorum w. s. Arild Huitfelt vdi sin schriffter kand lessis.

Døsse heller dusse.

Daa er der en stor døsse, saa got som mitt imellom Hellersløff och Skoffsted aff mange stor stien och megit ør¹⁾ och grud²⁾.

Høye findis manghe, som Odershiede hye, Kondstrup høye, Nørdøsse hye och Sønderdøsse hye, Thue høye, Refffgraffuehøye, Gamel Thinge hye, Øster Raffuensingh høye, Vester Raffuensing høye och manghe andre smaa høye och jordberge, som mig tychis icke her er fornøen att indføre. Huad dalle anlanger, daa er der en imellom Hellersløff och Brund, som kallis Langerdaall och haffuer sønden for sig en bach, som kallis Store Lundberigh, och norden for sig en bach, som kallis Lielle Lundberich.

Huad annexen Kostrup soghen, som liger nær fra Hellersløff kjerche, anlanger, daa er der icke vden den eniste bye Kostrup, en endstedgaar, som ligger norden for kjercken, som hæder Nedergaar, och en vandmøll, som hæder Kostrup møll.

At det er saa vdi sandhed, som forskreffne stander, vindner jeg

Oluff Nielssen.

mett min eghen haandschrift.

Den 1 8bris³⁾ 1638.

Sennels.

Antegnelse paa huis antiqvitæter, byer och enstedgaarde, som vdi Seels sogn findis.

Seels sogn och kircke haffuer sit naffn aff s. Nicolao (som gamle documenter och forfædre i forskreffne sogn forgiffuer), ligger vdi Thye i Hillersløff herrit en halft mil nordost fra Thystad kiøbsted ved siden met Lijmfjord och 2 mile sudost fra Vesterhaff och en vegsøs⁴⁾ nordvest fra Morsø.

Dene sogn haffuer disse 3 byer nemlig Seels, Malle

¹⁾ ør: grus, smaasten. O. Kalkar: Ordbog IV, 993.

²⁾ grud: grus. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål I, 491.

³⁾ 3: Octobris.

⁴⁾ vegsøs 3: ugesøs: Sømil. O. Kalkar: Ordbog IV, 621.

och Hov. Vdi same sogn ligger en hergaard ved naffn Wulderupgaard. Vdi *forskreffne* sogn findis och 3 enstedgaarde, deris naffne ere

1) Momtofft	2) Nør	}	Knudgaard.
	och		
	Synder		

Vdi same sogn findis 3 dysse eller dus, *som* indbygerne kalder denem, deris naffne ere: Langdus, Hovdus och Stenrøgel, blant huilke den ene er gandsche høy nemlig Hovdys, thi aff den kand mand see langt vdi Vesterhaff. Den 2, nemlig Langdys, er omsat met suare store steen i rand och rad effter huer andre, saa det siunis vnderligt, at de schulle vere saet och lagt menischens hender for deris stuorhed schyld. Elers findis der vel anden steds paa marken i *forskreffne* sogn steenhobe, som er opreist vdi qvadrangelvijs och en stor bred steen lagt offuen paa de andre.

Vdi *forskreffne* sogn findis der ochsaa mange høy, blant huilke der er 25 store, och findis stuore steen offuer och ved siden paa mange aff denem.

Vdi same sogn findis 3 store och dybe dale, som strecker sig hen til Limfiorden, fuld aff suare och forfærdelig steen. Andet er der icke i *forskreffne* sogn, som behoff giøris at optegne, som merkeligt kand vere.

Dette korte er mig om Seels sogn bevist, vidner ieg met egen haand schreffuit och vnderschreffuit. Seels prestegaard den 2 8bris¹⁾ 1638.

Oluff Atzersøn.
m. m.

Hundstrup og Østerild.

Fortegnelse offuer Hunstrup (eller Haunstrup) och Østerild sogner vdi Tye.

Østhalm (ligesom Hansthalm) meenis at haffue været omfløtt met vand i gamle dage, er ochsaa 3 kirkesogner, som er Hunstrup (eller Haunstrup), Østerild och Hiardmaal sogner, iblant huilcke de thu, som er Hunstrup och Østerild, er annexerit.

---

¹⁾ ɔ: Octobris.

Til Hunstrup sogn hører fire smaa byer och en herregord, som er Hunstrup, Klastrup, Kløff och Lynderup och Kylbygord. Hunstrup, aff huilcken sognet haffuer sit naffn, ligger 3 smaa agrelangt i sud sudost fra Hiarde-
maal kircke och 3 steenskast i nordvest fra Hunstrup kircke vd met et bierg, som skiuder sig hen i norduest vd ad Kosse i Hiardmaal sogn. Neden til dette bierg er et kier til deris fædrifft och tørre, der er och deris eng, som de kaller Kulle eng, och en liden søe, som støder paa engen och kierdet, som de kalder Kulle søe, igiennem huilcken søe der løber en liden aa fra Kosse mølle, vesten til, och til Kløffs mølle østen til, oc løber i Lynderup fior, vdi huilcket kier de haffuer opgraffuet hiortetacker paa sanden vnder 5 eller 6 lauff skoetørre¹⁾. Och meenis, at Vesterhaff er der indgangen i fordum tid imellem Hansthalm och Kosse och ned ad, huor nu forskreffne kier, eng, søe och møllerne ere, vdi Lynderup fior.

Kircken ligger noget siidt och nederlig i sudost fra Hunstrup ved Kløffs bierg. Knap imellem kircken och bierget ligger en herregord, som er welb. Gundi Langis til Bretning²⁾ och kaldis Kylbygord. Igiennem Hunstrup by och lige hen til kircken, vesten om och vd met och neden til bierget och der fra til Bromølle løber landeveyen. Imellem kircken och Hunstrup begyndis en eng, som løber øster paa och kaldis Kaars eng, aff et kaars, der haffuer staaet i gamle dage, indtil keyserens rytter och folck kom her i landet, paa huilcken sted en mand, ved naffn Søffren Bie, som der gick och slog græs oc sammesteds kom i nogen trætte met presten och hug presten, ved naffn her Christen, mit i midie aff met sin hyllee, och der dette var giort, tog hand en hest och vndrende och bleff icke mere seet.

Kløff ligger synden til Kylbygord vd met samme bierg, (men bierget skiuder sig noget vd i vester imellem gorden och byen), och paa bierget haffuer baade gorden och byen deris marckejord. Neden til bierget thu steenskast eller tre ligger Kløffs mølle, som driffuis aff det vand, der løber fra Kulle søe. Synden til Kløff, som

¹⁾ skoetørre: Skudtørv.

²⁾ Bretning ∴ Brejning.

byen slipper, løber alfarveyen til Tidsted etc., och ned adt bierget, som de kalder Kløffs hule, vd offuer kierdet met en brow, som de i gamle dage haffuer giort aff øer¹⁾ och smaa steen vd til Bromølle, och paa samme jord-brow er tuende træbrowe, som de kalder lille træbro og store træbro, vnder huilcken det vand flyder bort, som kommer fra Kløffs mølle, vdi Lynderup fior.

Noget synder fra Kløff ligger Lynderup ochsaa vd met samme bierg, och neden til bierget begynder Lynderup fior och strecker sig vd ned til Hoxør och siden i Limfior.

Klastrup ligger i nordost fra Hunstrup; thu agre-langt, strax norden til er en liden søe, huor de och haffuer deris enge. Der norden til er deris ildingsbierring, høslet, vddrift, hede, meget forderffuit aff Hiardmaal sande.

Østerild kircke ligger en halff fierdings vey øster fra Hunstrup kircke. Til dette sogn hører effterfølgende byer, nemlich Hoxør (eller Haffsør), som ligger tre steenskast eller 4, neder fra Lynderup vd met samme bierg. Ved denne by er en kiøn liden haffn, som de kand ligge i met smaa skibe och skuder, som segler op och neder i Limfior. Strax norden til Hoxør ligger Hostrup, en enstedgaard, dernest Abildgord, lenger i nør ligger Synderby, gordene i rad effter hinanden nør paa indtil Balle, som ligger øster fra kircken. Der lige vester fra ligger Westerby och westen til en enstedgord, heder Westergord, huorfra Klastrup i Hunstrup sogn ligger icke langt i norduest, ickun en liden eng imellem.

Alfarvey fra Kløffshule løber i nordost ret westen om Østerild kircke vd ad Røbrow och deelis langt vdi heden. saa at en wey løber ad Wesløs wedel²⁾ synden om Toußø och den anden wey offuer sanden ad Langwad westen om om[!] Toußø, huilcken by, Toußø ligger ochsaa til Østerild sogn, och er moxen forderffuet aff Hiardemaal sande och haffuer i fordom tid været en meget lystig by. I norduest fra Toußø offuer sanden ligger en enstedgord, Arbildhaffue, huis marck ochsaa nu

¹⁾ ør: grus. O. Kalkar: Ordbog IV, 993.

²⁾ wedel = vejle.

flux tager skade aff sanden. Fra Hoxør och langs med Synderby østen til ligger Østerild fior och strecker sig hen til Arup och Fegesund. Westerfra Wesløs wedel i Østerild hede ligger thu høye, som kaldis Løghøj, huorom er it ordsprock: »Du saaest icke Løghøff end!»¹⁾ huor der i gamle dage haffuer været bygsted. Westen for disse høye ligger ochsaa en backe med tre høye paa, som kaldis Høytued.

Øster fra Balle ligger en odde ved fiorden, som kaldis Wedl odde, fra samme odde ligger en wedel²⁾ tuert offuer fiorden til Arup, som kaldis Arup wedel, henad Fegesund.

Westen for Hostrup och Synderby paa deris marck ligger mange høye, huilcke bønderne tør icke affstedflytte eller blende mog der aff och føre paa agerne, aff aarsag de, som saadant haffuer forsøgt, er faren ilde der aff, somme haffuer mist øynen, somme er bleffuen affsindige etc.

Olluff Jacobsson.

Sogneprest til Hunstrup och Østerild sogner.
egen haand.

Hjardemaal.

Hiardemaal kiercke. Byer i Hiardemaal sogn:
1. Hiardemaal, 2. Tved, 3. Koße, 4. Wldomb, 5. Meillklit, 6. Skiffuerklit, 7. Sønderklit.

Enstegaard: Stor Oderspill och Liden Oderspill, item Rovad oc Bloxgaard, tilsamen 4 gaard.

Bierge: Koßeberig oc Dyrsteberig, tilsamen tvinde bierge.

Høie: Bavenhøi, Qvindhøi, Tvehøi, tilsamen 3 høi.

Dall: Esdall, Merckedall, Grundall, til haabe 3 dale. Item sletning Krenge[?], foruden mange sandbacker oc sandmieder[?], sognen er fuld aff.

At her findis ingen gamle monumenter oc skrifter med runebogstaffer item skoffe, men det er en rictig designation paa huis byer, enistegaard, bierge, høie, dale her

---

¹⁾ Dette Ordsprog kendes endnu i Viborg: »Du har ikke set Løghøj endnu«, d. v. s.: »Det kan du ikke snakke med om endnu.
²⁾ wedel = vejle.

findis i Hiardemaal sogn, saa vit jeg kunde forfare, bekiender jeg med egen hand skreffvit oc vnderskreffvit.

Hiardemaal *prestegaard* den 3 Octob. anno 1638.

Christen Niellssøn Morsing.

pastor loci. mppia.

Hundborg Herred.

(Indberetning mangler fra Skinnerup Sogn.)

Tisted og Tilsted.

Thistedt och Thilstedt sogner wdi Hunborig herrit.

Findis paa Thistedt og Thinstrup sognemarck inttet fornemllig, som er wærdt at antægne vndertagen j langduß, som vdi sin lenge kanndt vere lang 300 alle och fieretiffue alle bredt, och wdi den vester ende en kielde medt wandt wdi.

Ellers findis der wdi Thisted och Thilstedt sogne-marker nogle smaa andre høye, som icke er saa naffnkundig, at di er nogen beschriffuelße wærdt. Ex Thistedt den 3 Nouemb. Anno 1638.

Paa Thielsted *mark*:

Bauffenhøy, Stadtzhøy, Løighøy — 2, Steilhøye — 3, Lußhøye, Lockis offuen dueß, Munckhøy, Duun høye — 2, Huidkiar høy, Grudtzkielddall, Noell høye — 2, Wolfhøy, Allhøy, Kuollerhøy, Engelßkiars dall, Wormbdall, Tran høye — 3.

Paa Sielstrup *mark*.

Thrærøgel høye — 2, Folsteback, Worhøy, Hoiback, Schardall, Stiænduß, Langduß.

Svederus Pauli K. ¹⁾

mppria.

Sjørring og Thorsted.

Fortegnelse offuer Siøring och Taarstedt sogner i Tye effter vor kiere *her* biscops schriffuelße.

Først udi Siøring sogn ehr femb smaa byer, nemligh: Siøring, Sperrindt, Nestrup, Dollerup och Schuorup,

¹⁾ Sveder Poulsen Kitting: Wiberg: Præstehistorie III. 307.

och thu ennistegaarde, den enne heder Nørrentofft, den anden Laagaardt. *Forskreffne* Siørings kierche kaltist i forðum thidt Vor Frue kierche. Inden i samme kierche findis ingen schriffter eller monumenter; men po kierche-gaarden ved sudost hiørne aff kierchen findis fiire vdhugget liigstene, men ingen bogstaffue der po. De thu ehre rygget och po den enne ligger udhuggit it billede med en bispstaff i haanden och en bisphatt hoß sig, och po den andet ehr intet udhuggen uden it kaarß. Vid baade ender staar høye hugne steene; de andre thu ere flade och po den enne it menischis billede, po den anden en spaade och schoull vdhuggen, men ingen bogstaffue. Neden for samme kierche findis udi sudvest ved $\frac{1}{2}$ byßeschudt en valdt, kaldis Siøring valdt. Inden samme vald ligger en megit svaar høy, som it slot kunde po standet, och heell dybe graffuer thrint omkring, och valden sider der omkring; och norden op till samme vald findis it styche jord, kaldis endnu po denne daugh s. Anderß kierchegaardt. Vdi *forskreffne* Siøring sogn ehr ellers ingen naffnkundig høye eller daale wndtagen nør op fra Dollerup udi heden findis 4 høye, kaldis Herschabhøye, och hoß denom en liden langh daaß, beset med steene po baade sider.

2do. Taarstedt sogn er ichun en enneste liden bye, meenis at haffue sit naffn aff en stuor høye, ligger strax vesten till byen, kaldis Taarshøy eller Tuorshøy. Kierchen der udi sigis i forðum thidt en fristedt, och veed gamle folch endnu exemplar derpo at fortelle.

Vester fra byen i heden ligger en lang daaß med kampfsteene beset po baade sider, och mit udi er en stuor huole udi lignelse moxen som en offven, giort aff svaare kampfsteene och kaldis Duodoffven.

Monumenter eller schriffter er ingen i *forskreffne* kierche. Videre effter vor elschelig kiere bispops schriffuelse, som verd ehr at antegne, findis intet hoß oß. Id quod testor manu subscripta¹⁾. Acta Siøring den 22. Novemb. 1638.

Janus Spendius.
loci pastor mppa.

¹⁾ Hvilket jeg bevidner med min Underskrift.

²⁾ Paa Indberetningens Omslag: J. Christ. Spendt.

Kallerup og Skjoldborg.

Vdi Vendelboe stict i Hundborrig herret vdi Thye er liggendis blant andre thvende kirchesogner, den ene ved naffn Kallerup, den anden Schiolborrig.

I Kallerup sogen findes en enstedgaard, som kaldis Huorenstrup. Paa samme sogne marck findes disse effterschreffne naffnkyndige høye: En stor kaldis Kallerup høye, en kaldis Qvindelberrig høy, en stor kaldis Kirkehøy, noch Graaberg høye, item Baunhøye, en kaldes Schiffuerhøye, to store kaldes Graffuenhøye, to kaldis Reffhøye, noch en kaldis Veyhøye, noch en kaldis Schorrehøy.

I Schiolborrig sogn findes en enstedboël, kaldis Støffring, en bye liger thil samme sognekirche, heder Aaës, item nogle bolliger og huse, kaldis Møggelvang. Paa samme Schiolborrig sognemarck findis disse naffnkundige høye: Ved Støffring en lang døes med graa kampesten omkringsat och offuen paa fire megit store stene med en stor bred sten offuerlagt, saa fire karle kand vel sidde derinde. Paa Aaës hede ligger en lang grøn døes med en stor sten offuen paa; derudi sigis aff gamle folck at schulde ligge en kiempe begraffuet ved naffn Vilsknud, som schul hafue flyed hen thil sundet der neden for, men paa veyen døde, som dosen er, oc af *hannem* schul' samme sund siden hafue bekommet sit naffn, at den nu kaldis Vils-sund. Paa Møggelvang marck findis en lang døes ligesaa med sten omset oc store stene offuer paalagt. Paa Schiolborrig march findes desforuden en stor høy, kaldis s. Povels høy, noch en stor høy: Attalhøye, item Troidhøy, Trehøye, Pickelhøy, Laddenhøye, Saandhøye, Bredhøy, Oddershøy, item to kaldes Storehøye oc andre to, kaldis Kors-høye, item Baffuenhøye, Grimshøye, Jarhedzhøy. Noch ved et sted, som kaldis Byeting, findis en stor, lang, grøn daes, kaldis Byting daës, derhos Faldzhøy, en stor høy, oc to, kaldis Steylehøye, noch en, kaldis Troidhøy, Bredkierdhøy oc to store, kaldis Nestrup høye, noch en oc kaldis Jarhedzhøye, en, Curhøy, to kaldis Løghøye, en kaldis Vlffuehøye, item Agerhøy, oc en stor, kaldis Aandhøy, item

Møl-høy oc Flekierdhøye, item Piiltoffthøy oc Kløffvenhøy. Paa Aaës march er liggendis en stor høy, kaldis Sundhøy, en kaldis Tordhøy, item Sten-høy, Borrehøy, noch en anden stor, kaldis Stenehøy, noch Brunehøye — fire, oc Støffringhøy. I *forschreffne* Schiolborrig sogn er disse dale: En kaldis Voromdale, en kaldis Skiffttedaal, noch Kruk-daal, Smadâl oc Naardaal, item Stochedal oc Eysendal. At dette *forschreffne* er det fornemste oc naffnkundigste paa *forschreffne* thuende sognemarche, som gamle folch nu ved at sige aff, vinder jeg vnderschreffne. Aff Schiolborrig Præstegaard idibus Novembris¹⁾ anni 1638.
 Povel Christensøn Paaske.

mppria.

Vang og Torup.

Wangs sogen.

En liden by och 2 enstedgaard dertill legendis. 1. Clostergaard, 2. Østerdierniis.

Thvorup sogen.

1 by oc 2 enstedgaard: 1. Vesterdierniis, 2. Feregaard. Ligger til *forskrefne* gaard en borriugh eller holem vdi Arsøe, sigis af gamle folck att skulle i gamle thiid standit en slott derpaa.

Findis vdi *forskrefne* sognekirck en stien med ronbogstafver paa. Høye er der vdi *forskrefne* marcke oc heder, dog intit merkelig derom af nogen kand sigis.

Jens Christensøn.

e. hand.

Hundborg og Jannerup.

En rictig fortegnelße paa huis monumenter vdi runeboogstaffuer, saa vell som paa kirkebyer oc enistegaarde item høye oc dale, som findis vdi Hundborg och Janderup sogne vdi Thye.

Hundborg sogn.

1. *Offuer* Hundborg kirkis vesterste dør findis en monument eller schriff vdi runeboogstaffuer.

¹⁾ 13. November.

2. Foruden de 3 herregaarde: Vlstrup, Rostrup, Fadderspill findis disse effterschreffne enistegaarde vdi Hundborg sognen: Borregaard, Krogsgaard, Brunshoffue, Steensgaard, Landbo, Korßgaard.
3. Kirckebyer i Hundborg sogn ere tvende: Hundborg by oc Vorup bye.
4. Høye i Hundborg marck liggendis ere disse: Boldehøye, Kroghøy, Tornhøy, Vallerhøy, Træhøy, Legerhøy, Bavnhøy, Gaasberghøy, Katterumhøy, Brydihøy, Arcklethøye, Roghøye, Brehøy, Mardal høy, Meilhøy, Tiallerhøy, Klunshøy, Jerhøy.

Janderup sognen.

1. Kirkebyer findis tvende: Janderup bye og Snestrup by.
2. Høye i Janderup marck liggendis ere disse: Kløfftenhøy, Bavnhøy, Moeßhøy, Møgelhøy, Soelhøy, Trudshøy, Fugeltoffthøy, Hedehøy.
3. Dale, en eniste: Engedal.

I Janderup sognen findis ingen enistegaarde, icke heller nogen monument i runebogstaffuer.

Dette forskreffne saa att være i sandhed vidner jeg vnderschreffne med egen haand.

Bertell Christensen.

Guds ords tienere der sammesteds.
Egen haand.

Nørhaa.

Vdi Nørhaae sognen vd[i] Thøy er 4 jenstedgaarde: 1. Nørhaagaardt, 2. Legind, 3. Fredskild, 4. Niesgaard. Er der en dall emellum Nørhaae och Niesgaardt, kaldis Dybdall, och en høye ved samme dall kaldis Dybdall høye, noch en høye der norden for kaldis Rodens høye, endnu en liden høye, kaldis Stiens høye, noch østen for byen en høye kaldis Smedshøye. En does i Haagaards hiede kaldis Haagaards does, noch en høye i samme hiede kaldis Folbeck høye och nogle andre høie i samme hiede, som icke haffuer naffn; paa Fredskild marck 2 høye kaldis Bierem høye, der nør fra en høye i klitten, kaldis Dyrhøye, item en kielde i Nørhaae hieed,

kaldis s. Thøgers kielde, och findis intet mier naffnkundig her i sogen.

Anders Nielßen,
prest der samme sted, med egen hanndt.

Morsø Sønder Herred.

Karby, Redsted og Hvidbjærg.

Synderherrett i Mors.

1. Morßland ligger i Liimfiordt, begynder i nordost en siu mijle vester fra Ollborge, strecker sig saa vdi sudvest och vester, haffuer Handherredt nordøst for sig, Furland østen for sig, Tyland Norden och vesten for sig och Salling syden for sig, er dog omfløtt alle vegne och adtskilld fra de andre lande for medelst fiorden.
2. Dervdi er kun to herreder: Nørherredt och Sønderherredt, som ellers hoes alle historieschrieffuere regnes for trei herredtt, vden tuill aff den aarsag adt vdi Synderherrett ligger ett birck, kalldes Lundbirck, huor vdi er kun to sogner Øster och Vester Asells; som dog icke kand regnes for nogetd herredt.
3. Der till er fire rette allfergesteder: to i Nørherredt: 1. Feggesund mellom Hanherredt och den nordostische part aff Mors, 2. Villsund mellom den nordiste part aff Ty och nordvestiske partt aff Mors i Nørherredt. Noch er to i Synderherredt: 1. Sallingsund er sydost och syden imellom Mors och Salling, och Neessund vesten i Mors mellom vesterste part aff Ty.
4. I Nørherredt er siu prester och 15 kircker, huorppaa findes huer stedt beschriffuellße aff sine prester. I Synderherredt er en kiøbstedt Nykiøbing, huor vdi er en sogneprest, ett kloster kalldes Duhollms kloster, ett hospitall och en skole, huorvdi er en skolemester och tuende hørere; noch sex andre Landsbyprester och sexten landsbykircker med de to i birckedt, huor der er och ett lidet slødt kalldett Lund.
5. Den geistlige inspection hør till Ollborge stigt, men

- den verdzlige høghed och lensrettighed hør till Hallds slott i Viborge stigt.
6. Adelige gaarde er i Nørherrett fem¹⁾: Sø, Nandrup, Villderup och Syndergaardt. I Synderherredt er 8: Frøbleffgaard, Damsgaardt, Højerijß, Blestrup, Sindbergegaardt, Huidbergegaardt, Glumstrup och Ørndrup.
  7. De andre sogner er aff huer prest optegnede; men mine er de trei vesterste nemlig: Rstedt, Huidberge och Karrby kircker.
  8. Rstedt sogn. — Dervdi er en kircke kalldet Rstedt kircke, to byer: Sindberge och Rstedt. Sindberge ligger østerst, vdi huiß marck østen for byen ligger en stor høy, kalldett Hellehøi, noch vesten for byen iij høje kalldett Schodshøje. Rstedt by ligger nest vesten for. Paa deris marck er ij høje norden for byen, kalldett Mallhøje och ij vesten for byen heder Høigs hyffue.
  9. Huidberge sogn. — Dervdi er en kirke, ligger vesten for Rstedt paa marken for sig sellff. Norden for kirken ligger tu stienkast fra en eenstiggaardt, Eistrup; der strax hos ligger en høj, heder Stoffdallsbacke, synden for kirken ligger en herregaardt, tilforn ommelldt, heder Glumstrup, paa huis marck ligger en høi, heder Glumshøi. Noch er tuende byer, ligger vesten for kirken, och den ene vesten for den anden, heder Østerhuidberge och Vesterhuidberge; och en enstig bull paa Huidberge marck kalldes Huidberge mølle, dog møllen er øde.
  10. Kareby sogn ligger noch vesten for. Dervdi er en kircke i Kareby, der till er en herregaardt Ørndrup, ligger nordest derfra ved fiorden, paa huiß marck er trei høje, kalldes Tudsberge høje, ligger østen for gaarden vesten for Tebring by och sogn, noch j stor backe, som kalldes Louberge backe, som der meenes her Loumand schall ligge begraffuedt i, som siunges gemeenligen om. Noch er der paa marcken en enstiggaardt, kalldes Bouberge och j mølle, heder Strandmølle. Noch er till sognet fire byer: 1. Norden

---

¹⁾ I Margenen tilføjet: Jøllbygaardt.

for ligger Torp, en by, 2. Kareby ligger omkring kircken med prestegaarden, som ligger for sig sellff lidet vesten for; der paa marcken synden for ligger en enstiggull och trei høie sydost for heder Treells høie. Noch en høi heder Huillshøj och tu høje vesten for prestegaarden heder en Lønhøj och en Korsbacke¹⁾. 3. Synderst i fiorden ligger en by, Agger, er omfløtt, dog mand kand gaa och vaade dertill paa et stedt. 4. Neeßby ligger vesterst paa landett, och der sudvest fra ligger en høj ved fergestedett, kaldes Sundhøj, derfra farer mand offuer fiorden, er saa to sma mile till Vesterhaff.

Ad dette er en rigtig fortegnellße herpaa, vinder ieg vnderschreffne med egen haand.

Aff Kareby prestegaardt

Jørgen Nielßen Nestedt.

Egen haandt.

Guds ords tiener der samstedts et provinciaë australis præpositus²⁾.

Nykøbing, Lødderup og Elså.

Nykiøbing i Morsøe.

Vdi Nykiøbing ere en kloster, som kaldis Duhollums kloster, der hos en kirche, som kaldis Kloster kirche, som ere øde, oc scheer ingen prædichen eller gudsthieniste vdi. Ere herforvden hartad mijt i byens kirche, som kaldis s. Clemintz kirche. Haffver her i gammell thid verit en kirche ved torffvit liggendis, som var kallit den Helligandz kirche oc ere nu byens radhus.

Findis der ingen rune bogstaffver eller antiqviteter her hos os.

(Vden for byen i vester ved fiorden er en liden ege-lund, kaldes Klosterlundt.)³⁾

Di annexerede sogner till Nykiøbing ere

1. Løderop oc 2. Elsåe sogner.

Lyderop by ligger vesten fra Nykiøbing oc i denne ere en kirche, som kallis Løderop kirche. Dernest høre

¹⁾ I Margenen er tilføjet: Een dall kaldes Korðdall sydost for byen.

²⁾ og Sønder Herreds provst.

³⁾ Tilføjet af Herredsprovsten Jørgen Nielsen Nested.

der till Løderop sogen Frysbynd, som ere fire gaarde, som ligger ved en pas 4 agger langt norost fra Løderop. Vdi Løderop bye ere thrende møller: Østermølle oc Vestermølle, oc samme vand løber hen till en enstedmølle, som ligger paa Klostermarch oc kaldis Marchmølle, oc løber sa samme vand till Klostermøllen i Nykiøbing oc der vd i fiffren.

Fredsøe ligger synder fra Løderop oc ere en liden by, som høre till Løderop sogen, oc hos samme bye en høy kallit Byhøy, oc mellom forneffnte Løderop oc Fredsøe ere en dall, kallit Snolldall¹⁾. Øster fra Fredsøe ligger thuende smaa byer, som ligger thill Løderop sogen oc kaldis Korop oc Legind, oc nedentill samme Legind bacher ligger en sundsted kallit Salingsund fergested, noch en lille bye Farop norost fra Legind.

Elsøe sogen.

Der vdi ere en bye, Elsøe bye kallit, vdi hvilchen ere en kirke kallit Elsøe kirche. Østen fra Elsøe ere en høy, kallit Harhøye, som ligger mellom forskreffne Frysbyndmarch, Elsøe march oc Wstrup²⁾ march.

Ere dette sted iche her hos os, som kaldis Dannerliung, ei heller nogit, som behoff giøris vidre at antegne, thi her ere hellers ingen enstedgaarde, bulle eller møller, som ligger jo i aggerfald med byerne.

Jacob Jacobsen.
Egen handt.

Frøsløv og Møllerup.

Frøsløff oc Møllerup.

Paa Frøsløff indmarck findis effterskreffne høye oc dale: 1. Vdi sønden fra byen ligger en stor høy oc 2 smaa der hoß, som kaldis Stahøye, oc liditt derfra i sønden er oc tuende, som kaldis Pengshøye, derhoß er strax en dal, som kaldis Tocherdall. 2. Vdi vesten oc sudvest fra byen er en liden høy vid naffn Skiffhøy oc strax der vesten en, som kaldis Brunhøy, noch 4 der

¹⁾ Der kan maaske læses Huolldall.

²⁾ 2: Vodstrup.

hoß, som kaldis Firhøye; paa gaden østen till byen er en dall, kaldis Dybdall. Paa Frøseff vdmærck i sudost oc østen fra byen ligger 1) tuende høye, som kaldis Slumshøye, der sønden fra en, kaldis Tornhøye, noch der fra i vesten en, som kaldis Pianckhøye. Paa Andrup indmark, som oc er till Frøseff kirki, sønden fra byen findis en høye, som kaldis Bundhøye. I Frøseff sogn er ingen enstige gaarde vden en herregaard ligendis en agerlangt norden fra kirken, Frøseffgaard vid naffn.

Paa Mollerup marck, som er annexen, findis effterskreffne høye: 1, Paa indmarcken vesten fra byen en høye, som kaldis Kieldhøye, noch en, som kaldis Tinghøye, 2, norden fra byen ligger en berg, kaldis Votberg oc der paa en liden høye, kaldis Votberge høye, 3, sønden fra byen op i heden oc vdmærck ligger en høye, som kaldis Soffhøye, der strax sønden till, den store Tinghøye, som domb oc rett holdis. Sønden oc vesten om forskreffne høye ligger en dal, kaldis Tingdall. Derfra i vesten ligger nogle høye, som kaldis Foldstedhøye, der nær fra mod byen ligger en høye, som kaldis Printzhøye, noch der strax norden for en, som kaldis Storhøye. Ellers er der ingen enstige gaarde i forskreffne sogn, eller nogitt andit sønderligt att optegne.

Jens Niellsønn, præst til forskreffne sogner, egenn haandt.

Tæbring, Rakkeby og Ovtrup.

Her Michels designation i Tæbring.

Her findis trende smae kirkebyer strax hos hverandre som i en triangel beliggendis: Tæbring oc Rakkeby kircke (som forðum hafver veret kun kapeler) oc Ovtrup kircke.

Udi Tæbring sogn findis en enstige gard, heder Votborg, oc hos den en mølle, Votborg mølle. Denne gard hafver forðum veret et herresæde, hvilket er at kiende af en gammel voldsted, som findis strax hos garden med graver omkring, som nu kaldis Gammel Votborg 3: Voddeborg, af en vod kiær oc moratze, som det ligger udi. Tæbring marck løber langs ud med fioren østen oc vesten till byen. Udi Østermarck er et bierg, kaldis Trehøye, hvor

ocsa findis 3 smae høye strax hos hver andre, derfra løber en dal i sønder, kaldis Drøisdal 5: tre høyes dal, men backesiden for norden, som bøyer ned til fioren, kaldis Piilstue. Udi Vestermarck er et bierg, kaldis Tutzebierg, hvoraf fioren der norden oc vesten for kaldis Tutzebierg dyb oc Tutzebierg bredning. Pa dette bierg findis en stor kløfftet høy, kaldis Skulderhøy, foruden de Tutzebierg høye, som høre til Ørndrup marck.

Rackeby ligger en half fierdingveys fra Tæfring lige i synder. Der i sognet findis ocsa en enstige gard heder Bladborg, hvilcken hafver ocsa veret et herresæde, thi der findis ocsa en gammel voldsted med grawer omkring. Udi Rackeby marck norden til byen findis 7 høye, de tre kaldis Raunshøye, de andre hafver ingen synderlig naun, uden at de kaldis Biergekarlis høye. Men synden til byen findis Steenshøye oc derhos et stycke jord, kaldis Steenshawe, der østen for er nogle høye, kaldis Skioldgardshøye oc endnu øster bedre tu høye kaldis Kløvenhøye, thi de ere kløfftede, oc derhos 4 eller 5 kaldis Hvilshøye.

Udi Owtrup eller Offtrup (som somme skrifver) er en herregard med naun Damsgard, sa kaldet af fiskedammen derhos liggendis. Af dette dam oc af grawene omkring garden hafver fordum trende møller haftt deris vandlob, som er *Ofvermølle*, *Meldmølle* oc *Nedermølle*, men den *Ofvermølle* er siden blefven øde. Pa Damsgards marck findis end derforuden en mølle nedre ved fioren hos en gård, kaldis Smedgård. Norden til Owetorp ligger en høy, kaldis Ogehøy, siunis at vere naunet af en mandsnaun Oge, oc deraf byen ocsa at vere kaldet 5: Ogetorp. I den østre heede findis Marihøy, oc derforuden tvende ved naun Ulfhøye, men synden byen i heeden er en stor backe, kaldis Skorebacke, derpå ligger tvende høye, heeder Skorehøye. I Offtrup sogn ligger en by, heeder Fildersløw. Pa den bymarck ligger en dal, kaldis Findisdal, der findis ocsa en stor høy, næunis Findishøy.

Andet hafver jeg icke kunde udspurt her i sognet, der duer noget at skrifve om i den sag.

Michel Nielson.
Egen hand.

Vejerslev og Blistrup.

Thill Weyersleff præstekald i Morsøe ere thwende sogner nemlig:

Weyersleff och Blistrup.

Præstegaarden ligger nogett i sudost neden fra kircken, och nogett lidet norden for ligger nogle bierge, kaldis Smidjebjerge; och norden for samme bierge ligger in liden by, som hører til *forskreffne* Weyersleff sogn, kaldis Wilse, paa huis marck findis: 1, en høy, kaldis Koberhøy, 2, en, kaldis Brendhøy, 3, en, kaldis Skenberghøy. Sonden fra præstegaarden ligger Weyersleff by och den gaard, Weyersleffgaard, paa huis marck findis, 1, Aandtzhøy, 2, Krabdalshøy, 3, Hunderhøy. Sonden for *forskreffne* Weyersleffgaard er en mølle, kaldis Søndermølle. Norden for *forskreffne* Weyersleffgaard ligger och en mølle, kaldis Nørmølle och ligger thill Dueholms closter. Paa Weyersleff sognemarck er: 1, Løgshøy, 2, Mallhøy, 3, Slumshøye, 4, Metthøy, 5, Hwalpshøy, 6, Sowhøy, 7, Kløwenhøy, 8, Skjeldhøy.

I Blistrup sogn ere eenstige gaarde: 1, Blistrupgaard, en hergaard liggendis strax østen wid kirckegaardens digje. 2, Noget lidet derfra i sudost ligger en gaard, kaldis Moutrup, paa huis marck findis nogle høye, men icke med nogen synderlige naffne kaldett, wden di skulle kunde kaldis Moutrup høye. 3, Westen fra kircken ligger en liden by, kaldis Emb, paa huis marck findis 1) twende høye, kaldis Kybhøye, 2) nock thwende, kaldis Stemshøye, 3) nock en høy kaldis Artzhøye. Endnu westen for *forskreffne* Emb marck wd med fiorden, ligger en gaard, kaldis Gammelgaard, dernest en, kaldis Nøraae, och imellom disse twende gaarde findis och en buoll, kaldis Mulsgaard, paa huis marck ere 2 høye, kaldis Mulsgaardtzhøye. Videre, enten runbogstaffwer eller antiqviteter att optegne haffver jeg icke hørtt.

Jens Christensen
egen haandt.

Ljørslev og Ørding.

Fortegnelse paa huis merckeligt, som kand antegnes udi Liørsleff och Ørding sogner.

Her er tuende kircker, kaldes Liørsleff och Ørding.

Liørsleff sognen regnes for hoffuetsogn formedellst en herregaard, ligger her i sognett, och findes i bemelte sogn: j herregaard kaldes Høyriis, paa huis grund findes 2 fiskerpladzer i Limfiord, kaldes Gammelløer och Nøderodde. En høy kaldes Stenhøy, och en stor backe kaldes Gammelløer backe. Tuende skoffue, denne enne kaldes Høyris skoff, den anden Lilldris; j enlig gaard kaldes Nebbell, j mølle kaldes Lilldris mølle; tuende byer kaldes Liørsleff och Vittrup. Paa Liørsleff marck ligger 3 høye, kaldes Galtzhøye, noch andre 3. Den 1 neffnes Findzhøy, den 2 Kierling høy, den 3 Ørns-høy. Paa Vittrup marck er en høy, kaldes Murhøy.

Thill Ørding sogn findes tuende byer, och kaldes den første Ørding, den anden Storup.

Høye paa Ørding marck findes effterskreffne: Kummellhøy, Ellhøy, Skellhøy och Øxenhøy. Noch 2 dalle nemlig Dybdall och Kielldall.

Paa Storup marck er en høy, kaldes Trolldstuen, huor nogle store stene ligger paa huer andre.

Noch er i samme sogn en mølle, kaldes Aarbeck mølle. Her i sognene findes ingen rune bogstaffue. Dannerliung er intett her i sognene bekiendt.

Actum Liørsleff den 6 Octob. anno 1638.

Peder Justzønn.

Egen hand.

Øster- og Vester-Assels.

Fortegnelse paa hvis som findis udi begge Assils sogner udi Morß efter cantzelerens breffvis indhold.

Vdi Øster Assils sogn.

1. Rohnebogstaffver: Ingen.
2. Alle høye ere, som effterfølger: Starhøy, Kloffnhøy, Møgelhøy, Liußhøy, Thohøy, Tothøy, Aandhøy,

Tinghøy, Brunduys, Valhøy, Grutzhøy, Skiellhøy, Trehøy, Graffvenhøy, Stienßhøy, Ladehøy, Kragshøy, Arßhøy, Eysthøy.

3. Dale, som effterfølger: Romerdamme, Disinddall, Dybdall, Svinbergdall, Skibdall, Høgsdall.
4. Skoffve: En liden, som kaldiß Skaderijß.
5. Kircher: En kirche, som nu kaldiß Øster Assilß kirche och er fordum kalde Vor Fru kirche.
6. Byer: Øster Assilß, Sildersleff.
7. Enstegaarde: Ingen vden Lund, er et slott.
8. Dannerliung ved ingen aff at sige her udi sogen.

Vdi Wester Assilß sogen.

1. Runebogstaffver: Ingen.
2. Høye: Liden Qvindhøy och Store Qvindhøy, Trolstedhøy, Liungberghøy, Stoichhøy, Lercheberg, Koylberg.
3. Dale: Trolstedall, Koyllbergdall.
4. Skoffve: Ingen.
5. Kircher: En kirche, Wester Assilß kirche, som sigis fordum at vere kaldet s. Michels kirche.
6. Byer: Wester Assilß.
7. Enstedgaarde: En mølle, som kaldiß Mydam mølle.
8. Dannerliung: ved ingen heller her at sige aff.

Datum Øster Assilß den 6 Octob. 1638.

S[øren] A[ndersen] T[hrane].

Morsø Nørre Herred.

Tødse og Erslev.

Vdi Thødze sogn i Morßø ere thre byer: Thødze, Biøndrup oc Vustrup, der thil en enlig gaard ved naffn Lønggaard. Paa Thødze marck ere fire høye: Øxen høy, Graunhøy, Flogshøy oc Grauhøy. Paa Biøndrup marck thuende høye: Vaarhøy oc Thrællhøy.

Vdi Ersløff sogn er icke vden den ene bye, Ersløff. Paa marcken ere fire høye: Klæpshøy, Herckelhøy, Kloenhøy oc Baunhøy.

Hans Jenßøn.
Egen haand.

Galtrop og Øster Jølby.

En fortegnelse paa huis høje oc dale effter strenge h. cancelers Christian Friis hans befaling her findis i Galtrop oc Øster Jølby sogner i Morsøe.

Galtrop er hoffuitsogn, udi huilcket er 2 gaarde, 1 boell, paa huis march der findis en høj liggendis norden fra, som kallis Thræhøj. En anden bye der till liggendis, som kallis Thøffuing, paa huis marck er 3 høje, en kallis Stienhøj leggendis østen fra; den anden: Baunhøj vester fra och Graffverhøj sonden fra Thøffuing. Item en hergaard med en vejrmøll derhos, som kallis Ullerup.

Øster Jølby er en gandske liden bye, udi huilcken er 7 gaarde oc 1 boell oc 1 huß, oc kierken gandske forarmit, saa den er tact en diell med tag oc det ganske ond, saa der regner ned oc blæser ind, naar sadant vejrligt er. Lofften er aldelis øde oc raaden, altertaffle oc predichstolen kand neppelig gielde en halff dlr. — paa huis marck er en dall, som kallis Dyr dall øster fra, Klunhøj oc Holbech no[r]den fra, vinder ieg evangeli thienner her sammestedz med min egen haand her underskreffuit. Datum Galtrop prestegord 14 8bris¹⁾, anno 1638.

Jens Iffuersøn.

m. m.

Dragstrup og Skallerup.

Fortegnelse paa dee byer, høje oc dale, som findes i Draxtrop oc Skallerop sogner i Mors.

Skallerop sogn.

Udi Skallerop sogn er tuinde byer, blantt huilche den første kaldis Skallerop, udi huilchen kirchen ligger, som kaldis Skallerop kirche. Paa samme byes march findis disse effterskreffne høje. 1) Tuinde høje, kaldis Silchi høje, 2) Torstens høj, 3) Brudehøj, 4) ligger tillsammans 5 høje, som kaldis Maerbierge høje, 5) Lalhøj, 6) Stindes høj, 7) Farthøj.

Den anden bye i samme sogn kaldis Torop, udi huilchen findis alleniste en høj, som kaldis Hollenshøj.

1) 3: Octobris.

Draxstrop sogn:

Udi Draxstrop sogn ligger oc tuinde byer, blantt huilche den første kaldis Draxstrop, udi huilchen kirchen ligger, som kaldis Draxstrop kirche. Paa samme byes march findes tuinde høje, blantt huilche den 1 kaldis Tormands høj, 2 Reffuehøj.

Den anden bye i *forskreffne* sogn kaldis Wester Jøllbye, paa huilchen byemarch der findis 9 høje, blantt huilche 1. kaldis Leßagger høj, 2. Osmands høj, 3. Høffsagger høj, 4. Smedhøj, 5. Nadhøj, 6. Sundhøj, 7. Hesthøj, 8. Ringshøj, 9. Stienomhøj. Noch findis paa samme byemarch nogle dale, dog smaae, huis naffne ere: 1. Moeskierdale, 2. Fleshørdal, 3. Almans dal, 4. tuinde smaa dale, kaldis Øster oc Vester Ormdal, 5. Dybdal.

Oc er der iche flere høje oc dale udi *forskreffne* Skallerop oc Draxstrop sogner, der naffn haffuer (saa viitt jeg kand forfare). Iche heller ruenbogstaffuer, skoffue eller enistegaarde. Huad Dannerlyng er anlangendis, er der ingen i *forskreffne* sogner, som vid äff att sige.

Ex Vester Jøllbye 1 Novembr. anno 1638.

Anders Pedersen Sterm.

uwerdige Guds ords tiener till *forskreffne* sogner.

Egen haandt.

Solbjerg og Sundby.

Solbergh kircke.

Til samme kircke ligger Solbergh bye, Meddelst Jølbye och en liden herregaardt, ved nafn Jølbyegaardt.

Annexen er Sundbye kircke. Vnder samme kircke ligger Sundbye, Favrtoft, noch en liden herregaardt ved nafn Offvørgaardt, noch en liden bundegaardt ved nafn Klittgaardt.

Lidett vesten fra kirckebyen ligger en fergested fra Morsøe och ofvør till Tye, kaldes Willsund. Gamle monumenter eller runebogstafver item nafnkundige dale eller høje ere icke vdi samme sogner.

Knud Jenssøn præst.

mppa.

Fladø og Draaby.

Fortegnelse effter strenge her cantzellers schriffuelße *offuer* disse bierge och dale i mine to smae sogner i Morløe.

Drouby kiercke och sogin er j lille kierckeby. Fladøe kiercki och sogin er och j lille by, vdin to gaarde, kaldis Nandrup. Vester fra kiercken ligger Deibere, Krogsbere, Jennerhøy, Vffnbasbiere, och Haandklit biere, Buerbiere, Clebsbiere och Horningsbiere och Skulsbiere och dale, item Trolldall och Løgdall och Høghaffndall. Norvest fra kiercken ligger it stor høy bere, kaldis Seillgiarhøy med flere høye och mange daale, som løber i Nørfiord och kaldis Støffildall, Maerdall, Suindal, Seillegiardale, Kongens Herebere munde, Ormb munde, Skibsted munde.

Nør fra kiercken: Grønbere, Hønsbere. Norost fra kiercken ligger Sanddalsbere och Reffshøy och Fladbere, Kioldbere och Langsbere, Roehøy, strax østen kierckedigge liger en høy, kaldis kiercke høy. Synder fra ligger Skierhøy.

I synder side paa kierckemur er indsatt en huggen stien, huori er vdhuggen kalck och disch med to nøgler, en ved huer side, der vnder stoer: Obiit MCDL¹⁾ och Stephanus sacerdos²⁾.

Datum Fladøe *prestgaardt* 1638 in Octob.

Christopher Oluffsøn e. hand.

Alsted og Bjærgby.

Alsted kircke, paa hues gaard er en graffuesteen med nogle ubekient bogstaffuer. Byer der til ligger to.

1, Alsted. Udi indmarck ligger en høj med dobbelt volde oc graffue, udi samme Alsteds kier ligger en høj, som oc siunis att haffue været dubbelt graffue oc volde om. Item en høj, Fladsagger. En dal kaldis Dybdal.

2 by, Scharrum. Enistegaardt: Nørgaardt.

¹⁾ Døde 1450.

²⁾ Stephan præst.

Annexen Bierby kircke.

Paa samme kirckes gaard er en graffuesteen med nogle kient bogstaffuer.

Byer der til liggendis to:

1 Bierby. Høje paa samme marck: Tinghøj, Burhøj, Joëns høj, Leerbech høj, Gryd høj, Engebore høj, Brudhøj, Tyrhøj, Stenor høj, Plougryggel høj, Brørehøj, Taskehøj, Gaasager høj.

Dale: Hollumbdal, Tinghøj dal, Tuerdal, Bundisdal, Sechomdal, Plougryggel dal, Norchendal, Schillingdal, Haffdal, Aardal, Taskhøj dal.

2 by, Gullerup. En høj, Kiarbere høj.

Daterit Scharrum 20 8bris¹⁾ 1638.

Anders Frantzøn.
egin haandt.

Sejerslev, Ejerslev og Jørsby.

Fortegnelse paa hvis byer och enstedgaarde, der findis vdi Seyersleff, Eyersleff och Jørsbou sogner i Maars.

Byer vdi Seyersleff sogn: Nørdroy, Skrandrup, Heßelbiergh. Enstedgaarde: Søe, Skarregaar, Handstholm, Skierbech, Dybdall. Vdi samme sogn findis nogle bierge och adskillige smaa høye forvden steenhobe, nemlig itt stor bierg, kaldis Feggi klitte, Krogbierg, Huilbierg. Smaa høye: Morthens høy, Broenhøy, Skaarshøy, Adtzers høy etc.

Eyersleff sogn. — Byer: Vester Hunderup. Enstedgaarde: Øster Hunderup.

Jørsbou sogn. — Ingen flere byer. Enstedgaarde: Jørsbougaard. Hellers vdi disse thuenne sogner findis der iche nogle naffnkundige bierge heller høye att optegne.

Thommis Pedersßenn, pastor loci.
e. haannt.

Efterskrift.

Om senere Tidens Kendskab til de her udgivne Indberetninger kan oplyses, at Peder Dyrskjøt (f. 1630, d. 1707)

¹⁾ 2: Octobris.

har taget Uddrag af dem samt gjort enkelte Tilføjelser, hyppigt ganske umulige Stednavnetolkninger. Hans Optegnelser er dog saa vidt vides ikke mere i Behold, men kendes gennem Afskrifter af Mag. Vilhelm Rogert, 1728—50 Sognepræst til Hvidbjærg og Lyngs paa Tyholm, og af Landsdommer Frands de Thestrup. Begge disse Afskrifter findes nu i det kongelige Bibliotek, Ny kgl. Saml. 4.º 744 og 743 c. Thestrups Afskrift er senere benyttet ved Aalborg Stifts Beskrivelse i Pontoppidans »Danske Atlas« V Bd.

Skønt Dyrskjøt ogsaa har kendt og ekscerperet de nu manglende Indberetninger fra Jerslev, Kær, Hassing og Revs Herreder, kan de nævnte Afskrifter dog af flere Grunde ikke benyttes til en Supplering af Indberetningerne. De er nemlig yderst kortfattede, og Dyrskjøts Læsning er lidet paalidelig. Det er endvidere nu ikke muligt at sondre imellem hans Tilføjelser og det, han har fra Indberetningerne, og endelig er det hele Stof optaget, ofte ganske ordret, i »Danske Atlas«, saa at en Udgave af disse Optegnelser i Virkeligheden ikke vilde bringe noget nyt.
